

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

EFEKTIVITA PRIMÁRNÍ PREVENCE V PROSTŘEDÍ
KOLEJNÍ ŠKOLY

EFFECTIVITY OF PRIMARY PREVENCE IN THE
ENVIROMENT OF A BOARDING SCHOOL

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce:

PhDr. Miloslav Čedík

Autor práce:

Bc. Elen Haspeklová, DiS.

Praha 2015

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Miloslavu Čedíkovi a Mgr. Adéle Boudové za cenné rady, metodické vedení práce, připomínky při vypracování a veškerý čas, který mi věnoval.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Efektivita primární prevence v prostředí kolejní školy“ zpracovala samostatně s použitím uvedených pramenů.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze diplomové práce je identická s její tištěnou podobou.

V Praze dne:

Podpis:

Anotace

Diplomová práce „Efektivita primární prevence v prostředí kolejní školy“ poskytuje náhled na určité odchylky efektivity primární prevence v návaznosti na prostředí, ve kterém je prevence prováděna.

Teoretická část práce se věnuje charakteristice a pohledu na oblast sociálně patologických jevů, s rozšířením o problém šikany a oblast prevence.

Empirická část má dvě stěžejní části. V první je u skupiny studentů sekundy provedena sociometrie, následně program primární prevence a po čtyřech letech kontrolní sociometrie. Výsledky nám nastíní možné nedostatky v dotazování a určí oblasti, které je nutné doplnit. V druhé části kontrolní skupina studentů v sekundě a následně v sextě projde totožným programem, jako první skupina. Program primární prevence je zde postaven na validních informacích nejen z prostředí školy, ale také kolejí. Závěry poskytnou náhled na problematiku primární prevence na kolejních školách a její využití.

Annotation

This master's project on the topic of "Effectiveness of primary prevention in the environment of a boarding school" offers a glimpse of some irregularities of primary prevention and their causality relation with their respective environments.

The theoretical part of the project considers the characteristics and views on the area of pathological issues; it is also extended by the problem of bullying, the area of prevention, and especially primary prevention.

The empirical part is composed out of two parts. In the first part a group of students from Sekunda performs sociometry; afterwards, the group completes a primary prevention programme for three years, and then a control sociometry is completed. The second part includes another group of students from Sekunda undergoing the same process as the first group of students; however, the primary prevention programme is based on valid information not only from the environment of school, but also from the dormitories. The summary will offer view on the problem of primary prevention on boarding school and all its possible applications.

Klíčové pojmy

sociálně patologické jevy, šikana, primární prevence, skupina, vlivy prostředí, kolejni škola, dotazník,

Key terms

Socially pathological phenomena, bullying, primary prevention, influence of the environment, boarding school, questionnaire

I. Obsah

I. Obsah	6
1. Sociální skupina	11
1. 1. Dělení skupin	12
1. 2. Koheze x Tenze	13
1. 3. Role ve skupině.....	14
1. 4. Vývoj skupiny.....	15
2. Sociálně patologické jevy	17
2. 1. Sociální patologie	17
2. 2. Sociální deviace	17
2. 3. Sociálně patologické jevy	18
2. 3. 2. Rizikové faktory	20
3. 1. Trojrozměrný praktický pohled na šikanování M. Kolář (2011).....	23
3. 1. 1. Pět stadií vývoje šikany ve skupině	25
3. 2. Chování zaměnitelné se šikanou	26
3. 3. Formy šikany	28
3. 3. 1. Základní formy šikany	28
3. 3. 2. Neobvyklé formy šikany.....	29
3. 4. Aktéři šikany.....	30
3. 4. 1. Agresor.....	30
3. 4. 2. Oběť	31
4. Prevence sociálně patologických jevů	33
4. 1. Typy prevence.....	33
4. 2. Cíle prevence	34
4. 3. Primární prevence sociálně patologických jevů v ČR	34
4. 3. 1. Organizace působící v oblasti primární prevence.....	35
III. Teoretická část.....	37
1. Cíle výzkumu.....	37

2. Hypotézy.....	38
3. Charakteristika výzkumu	40
4. Charakteristika prostředí.....	41
4. 1. Charakteristika školy	41
4. 2. Výchovní a vzdělávací plán Open Gate.....	42
4. 3. Program primární prevence	44
5. Výzkumná skupina	47
6. Metody výzkumu	48
7. Zpracování dat	49
7. 1. Výzkumná skupina A a B	49
7. 1. 1. Sumarizace výsledků Výzkumné skupiny A 2009/ 2012	49
7. 1. 2. Sumarizace výsledků Výzkumné skupiny B 2010/ 2013	51
7. 2. Kontrolní skupina studentů C a D.....	52
7. 2. 1. Sumarizace výsledků Kontrolní skupiny C 2011/ 2014	53
7. 2. 2. Sumarizace výsledků Kontrolní skupiny D 2012/ 2015	55
8. Ověření hypotéz.....	58
9. Diskuse	60
10. Závěr.....	62
Seznam obrázků a tabulek	64
Seznam použité literatury	65

Seznam zkratk

OG	Open Gate ZŠ a gymnázium
soc. pat. jevy	sociálně patologické jevy
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

I. ÚVOD

Člověk je jedinec, který vyhledává společnost druhých. Potřebuje kontakty a vazby. Díky nim si ujasňuje a zároveň i upevňuje své postavení a roli ve společnosti. Každá společnost má svá pravidla, normy a morálku. Orientovat se v nich a také je přijmout za vlastní, je podstatná součást zdravého vývoje. Socializace je jedním z nejdůležitějších procesů, které utvářejí lidskou osobnost. Žádná společnost ale není ideální. Ať nevědomé nebo záměrné, je porušování pravidel společnosti její součástí. Je žádoucí, aby se dané chování minimalizovalo. Nejjednodušším způsobem je včasná a dobře mířená prevence, která začíná již v dětství, v období socializace. Spočívá v upevnění zdravých a kladných postojů k životu, duševnímu zdraví a všem oblastem společnosti.

Na všech školách v České Republice je povinný minimální preventivní program, zaměřený na prevenci proti tomu chování a jevům, které narušuje stabilitu společnosti, nerespektováním jejích norem a pravidel. Pozice „preventistů“ je velice důležitá. Zajišťují přípravu a realizaci uceleného programu primární prevence. Dané téma pro mou diplomovou práci jsem zvolila z důvodu dlouholetého zájmu o problematiku primární prevence sociálně patologických jevů. Její důležitost, efektivita a následná realizace. Jako vyškolený lektor jsem poznala, jak obtížné je působit na studenty v jejich velice problematickém školním věku. Veškeré dopady primární prevence jsou však v převážné většině viditelné v zorném poli ne měsíců, ale let. „Preventista“ proto nemá šanci výsledky své práce vidět v globálu.

Základní otázkou mé diplomové práce je, zda „běžný“ preventivní program, užívaný ve většině škol, je efektivní i ve specifickém prostředí kolejní školy. Pokud ne, jaké změny a úpravy je potřebné udělat, aby bylo možné metody uplatnit. Jako vychovatelka jsem se v tomto jedinečném prostředí během uplynulých deseti let přesvědčila, že je zde nutné hledat téměř ve všech oblastech nové metody a přístupy.

Harmonické a bezpečné prostředí školy je žádoucí vždy a za každých okolností. Proto by prevence měla být vždy zacílená na problematické oblasti sociálně patologických jevů, vyskytující se v konkrétní škole. Obzvláště v případech studia a života na kolejní škole,

kde je atmosféra potřeby úspěchu téměř hmatatelná. „Kvalita kolektivu“ je ohrožená na prvním místě. Zde se setkáváme s prvními „boji“ o pozici ve skupině a s ní spojený určitý vliv na ostatní a moc.

Výsledné hodnoty výzkumu mé diplomové práce jsou uplatnitelné v minimálním preventivním programu Open Gate.

II. TEORETICKÁ ČÁST

1. Sociální skupina

Každý jedinec se v průběhu života setká s množstvím skupin. Jak se mění jeho život, mění se i skupiny. Průběžné vystupování a vstupování do nových je přirozené a žádané. Působení v nich je pro jedince více či méně důležité. Rozhoduje o tom rozpoložení skupiny a také samotného jedince. S důležitostí je úzce svázán i věk jedince. Pro dospívající studenty je často v oblasti „životně důležité“. Pomáhá utvářet proces socializace a utváření osobnosti. Poskytují prostor pro různorodé kontakty s ostatními. Každou skupinu utváří a charakterizují její členové.

Samotná definice pojmu „skupina“ je náročná. Jedná se o různorodý a živý organizmus, který se v průběhu svého života mění. Je žádoucí ke každé skupině přistupovat jako k originálnímu a specifickému útvaru, který může, ale také nemusí odpovídat definicím.

„ Sociální skupina je základní společenskou jednotkou, organizovaným systémem, v němž jsou vztahy mezi členy strukturovány podle určitých pravidel.“ (Vágnerová, 2004, s. 308)

Hartl, Hartlová (2000, s. 532) skupinu, která je složena z lidí, označují pojmem „sociální skupina“. Odůvodněním je, že termín „sociální“ popisuje společenské vztahy, jež jsou rovny všem lidem. Sociální skupina má vždy určitý společný znak, který členy skupiny spojuje: společné zájmy, hodnoty, pracoviště, věk, apod.. Skupina má vlastní systém, pravidla a někdy i strukturu. Každá se vyvíjí a mění. Uvnitř probíhají interakce mezi členy, kteří na sebe působí. Zároveň je tu vliv jedince na skupinu a naopak.

Navrátil (2001) uvádí, že skupiny nabízejí příležitost učit se společenskému kontaktu, interpersonální komunikaci a jiným sociálním dovednostem. Za významný rys skupin považuje to, že poskytuje možnost pocítit pomoc od ostatních členů a naopak.

1. 1. Dělení skupin

Hayesová (2000) určuje rozdělující znaky sociální skupiny dle toho, zda:

- interakce mezi členy skupiny trvá delší dobu,
- členové vnímají skupinu jako skupinu a sebe jako její členy,
- skupiny si vytvářejí své vlastní normy, role a očekávání a také sankce vůči těm, kteří se nepřizpůsobí,
- skupina má společný cíl či vlastní účel,
- mezi jednotlivými členy se rozvíjí různé vztahy.

Vyplývá, že pro orientaci v rozdělení sociálních skupin jsou základní pojmy: atraktivnost (přitažlivost cílů, motivů a jednotlivých činností), stabilita, stálost, velikost, složení, zaměření (cíle), koheze (soudržnost, pevnost vnitřních vztahů), uzavřenost (propustnost) pro ostatní, intimita vztahů mezi členy, autonomie, míra libosti členů ze setrvání ve skupině a míra kontroly stěžejní pro orientaci v různorodosti sociálních skupin.

Za jeden z viditelných znaků, můžeme považovat velikost skupiny. Počet členů pro určení velikosti je spíše orientační, není stěžejním znakem. Důležité je, zda a do jaké míry se členové skupiny znají a jakým způsobem spolu komunikují.

dle Hartl, Hartlová (2000, s. 531)

Velká skupina: Členové se navzájem neznají. Jedná se o národy, etnické skupiny, účastníci masových akcí, příslušníci profesí (učitelé, lékaři...), politická organizace...

Střední skupina: Větší firmy a do jisté míry i obyvatelé větších obcí. Členové (cca 50 osob) se navzájem znají, ale nevznikají mezi nimi bližší osobní vztahy.

Vyznačují se prostorovou lokalizací, určenou oficiální strukturou a formou vztahů ve skupině.

Malá skupina: rodina, třída, terapeutická skupina...

Jedná se o dva a více členů. Horní hranice je určována kontextem působení skupiny. Orientačně se určuje počet třiceti členů, kteří se navzájem znají. Jejich organizovaná skupina se vyznačuje společným cílem, určenými pravidly, normami, sankcemi a rolemi. Projevují se vztahy a vazby, vědomí skupinové příslušnosti a odlišnosti.

V návaznosti na citovou angažovanost jedince ke skupině, se profiluje skupina **primární a sekundární**. Primární skupina je postavena na silných citových vazbách a důvěře

k ostatním členům skupiny a vytváří se plynule (rodina). Oproti tomu sekundární skupina většinou vzniká uměle, s určitým důvodem. Členství podmiňuje společný zájem, role nebo cíl (třída).

Hrabal (2003) uvádí, že dle zdrojů pro vytváření norem a pravidel chování ve skupině, rozlišujeme **formální a neformální**. Ve formální skupině jsou pevně nastavená pravidla, jejichž dodržování je kontrolováno institucí, která stanovila společné cíle. Jejich cíle jsou postaveny na výkonu a určeny vyšší institucí. Neformální skupina vzniká převážně spontánně, s cílem uspokojení individuálních potřeb. Členy spojují společné zájmy a sympatie. Samostatně stojí **antisociální** skupiny s neformálním charakterem a s protispolečenskými cíli.

Podstatným znakem pro následné členění skupin je vědomí členství ve skupině. Skupina, kam jedinec fakticky patří a cítí se být členem je **členská** (skupina přátel). Je jednotlivcem vnímána jako „my“- in group. **Referenční** skupina je charakteristická vnímáním „oni“- out group. Má veliký vliv na jedince, ať je či není jejím členem. Podle toho, zda jsou a jakým způsobem, přijímání noví členové, je skupina vnímána jako otevřená nebo uzavřená. Do pozitivně referenční skupiny jedinec chce patřit, oproti tomu k negativně referenční by příslušel nerad. (Nakonečný, 1999).

1. 2. Koheze x Tenze

Podle Kratochvíla (2005)

Koheze

Je podstatná pro práci se skupinou. Když je skupina kohezní, je možné „se opřít“ o vzájemnou podporu, empatii a intimitu. Členové jsou schopni řešit konflikty, otevřeně debatovat, přijímat kritiku. Jelikož jim na sobě vzájemně záleží, jsou nakloněni přijetí pomoci, která přichází mimo jejich skupinu.

Faktory ovlivňující vznik koheze:

- Cíle skupiny by neměly být v rozporu s individuálními.
- Mezi členy skupiny musí být vzájemné sympatie.
- Motivace pro vstup do skupiny
- Přátelská atmosféra uvnitř skupiny.

- Prestiž skupiny
- Společně prožívané pozitivní emoce na základě zajímavých a zábavných skupinových aktivit.
- Konkurenční skupina, jejíž cíle jsou podobné. Soupeření skupinu uvnitř „stmeluje“.
- Přítomnost outsidera ve skupině. Zbývající členové se většinou spojí proti němu.

Tenze

Je neméně důležitá. Udržuje ve skupině určité napětí, které vzniká střetem osobních zájmů členů skupiny, jako protest vůči autoritě nebo projev bezradnosti a nejistoty. Této situaci se není možné při větším počtu členů vyhnout.

V případě tenze, nastává ve skupině opačný stav oproti kohezi. Členové spolu nekomunikují, vyhýbají se navzájem. Při vynuceném kontaktu se často uchylují k agresi.

1. 3. Role ve skupině

Ve skupině, nehlédě na její typ, jsou vždy určené normy a pravidla, podle kterých se členové mohou nebo naopak musí řídit. Od nich se odvíjí určitá struktura skupiny, která je propojena s danými rolemi a postavením. Při práci se skupinou, je žádoucí, orientovat se nejen v základním rozdělení rolí, ale i v rozšířeném, detailnějším.

Kratochvíl (2005) určuje role pro orientaci v malé sociální skupině:

- **Vůdcovské** role, které se pohybují na vysokých úrovních schopnosti a oblíbenosti
Vůdce je vnímán jako inteligentní, schopný, spolehlivý, racionální, obětavý, jistý si sám sebou. Role vůdce je žádoucí a budí ve členech rivalitu o vedení skupiny. V případě neformálního vůdce se jeho pozice vyvíjí a upevňuje nenásilně, harmonicky.

Hvězda je ve skupině pro svou zábavnost, společenskost, nekonfliktnost a schopnost pobavit ostatní.

Bales (1970, in Hayesová, 2000) určil **dva typy vůdců**, kteří jsou znatelní ve většině skupin. Dělí je převážně jejich vytyčené cíle se skupinou. První se zaměřuje na stanovené

úkoly, kterých by měla skupina dosáhnout. Doplňuje ho vůdce, jenž má za cíl pozitivní vztahy ve skupině.

- Nositel role **Černé ovce** je pro členy skupiny nesympatický, nepřitažlivý a většinou odmítán.
- Další role jsou: monopolista, trpitel, moralista, kvaziterapeut, miláček, obětní beránek, šašek, agresor, provokatér, opozičník, ochránce, kverulant, chudák, zneuznaný, pedant, samotář, strážce demokracie, časoměřič, svůdce

1. 4. Vývoj skupiny

Skupina prochází postupem času podobnými procesy a stádii vývoje, jako jeho členové osobně. Je sama o sobě „živá“ a tak je nutné přijmout, že se rodí, vyvíjí a zaniká.

Koncepce Tuckmana (1965, in Lovaš, 1997) rozděluje vývoj skupiny na jednotlivé fáze, rovněž se pohybuje ve dvou rovinách, které určují cíle skupiny na „**emocionální**“ a „**úkolové**“.

Formování je počáteční fází, kdy je typická vzájemná závislost členů skupiny. Zároveň se potýkají s určitou nejistotou a nedůvěrou ohledně členství.

Bouření je druhou fází. Jednotliví členové skupiny se snaží prosadit a upevnit si své postavení.

Normování (třetí fáze), poskytuje prostor pro detailnější ujasnění pravidel chování jednotlivců. Sestavují se základní společné normy, rolová očekávání a hodnoty.

Optimální výkon (čtvrtá fáze) charakterizuje stav, kdy se členové orientují ve svých rolích a v návaznosti na ně jsou schopni dosáhnout společných cílů.

Ukončení (poslední fáze) umožňuje po dosažení stanovených cílů přerušit nebo ukončit fungování skupiny. Jedná se jak o celou skupinu, tak i o jednotlivé členy.

Kratochvíl (2005) souhlasně popisuje vývojová stádia skupiny:

Orientace a závislost (členové skupiny se potřebují zorientovat ve smyslu skupiny, jejímu působení), **Konflikty a protest** (je zde tendence vytváření hierarchie rolí, pozice ve skupině), **Vývoj koheze a kooperace, Cílevědomá činnost.**

Rieger (2007) rozdělil vývoj skupiny na stádium rozhodování, orientaci, sdružování, podléhání, konfrontaci, objevování a následné uvolnění. Pro obraznější vysvětlení rozdělil vývoj skupiny dle vývojového hlediska:

- dětství skupiny (rozhodování, orientace, sdružování)
- dospívání skupiny (podléhání, konfrontace)
- dospělost skupiny (objevování a uvolnění)

2. Sociálně patologické jevy

2. 1. Sociální patologie

„Sociální patologie z lat. pathos – utrpení, choroba, (anglicky socialpathology, německy sozialpathologie, francouzsky pathologie sociale) je souhrnný pojem pro označení chorobných, nenormálních, všeobecně nežádoucích společenských jevů. Patří sem i sankcionované formy deviantního chování, rovněž studium příčin jejich vzniku a existence.“ (Mühlpachr, 2008, s. 53).

„Dnes se hovoří o soc. deviaci nebo soc. dezorganizaci. Jaké jevy jsou označovány za patologické nebo deviantní, se podle doby a kultury liší. Vedle kriminality, sebevražd, alkoholismu, prostituce a nezaměstnanosti se jako p.s. na počátku století označovala i homosexualita nebo obtížně definovatelné chuligánství.“ (Jandourek, 2001. s. 183)

Sociální patologie je široký pojem, který „zastřešuje“ veškeré negativní jevy, způsobené chováním, označované za nemorální, nezdravé, nebezpečné, ve společnosti celkově nepřijatelné a nežádoucí.

2. 2. Sociální deviace

Chování, které zapříčiňuje vznik sociálně patologických jevů, není vždy označováno jednoznačně. Jako se mění a vyvíjí způsoby chování, používá se i různá terminologie. Často záleží i na normách v konkrétní společnosti. Dalo by se vysledovat i určité vystupňování, hodnocené dle dopadu daného chování. Pohybujeme se na škále asociálního, negativního, disociálního, deviantního, patologického chování apod.

Za **deviantní**, je považováno:

„jakékoliv vybočení z kterékoli sociální normy, tedy nejen normy sankcionované právně, nábožensky nebo morálně. Sociální deviaci však nelze ztotožňovat pouze s kriminalitou, která je pouze jednou z jejích forem, ani s protispolečenským chováním, i když většina forem sociálního chování pokládaných za deviantní tuto povahu obvykle má.“ (Urban, Dubský, 2008, s. 47).

„chování, odlišující se od sociální normy nebo systému norem akceptovaných v dané společnosti velkým množstvím osob. Může se týkat chování jedince i skupin. Klasickým příkladem deviace je kriminalita, ale bývá k ní zařazována i odlišnost jedinců nebo skupin příslušejících k rasovým, politickým, sexuálním nebo národnostním menšinám.“ (Jandourek, 2001, s. 59)

Zkráceně se jedná o odchylku od normality, jejíž hodnotu si nastavila daná společnost. Ne vždy jsou tedy „odchýlené“ projevy chování považovány automaticky za deviantní. Naše společnost je postavená na zákonech, pravidlech a normách, které jsou pro ni specifické, jedinečné. Při dnešním metropolitním způsobu života se můžeme denně dostávat do střetu s jinými normami a sami se můžeme nevědomky stát činitelem deviantního chování. U tohoto typu chování není vždy nutná vědomá činnost.

2. 3. Sociálně patologické jevy

Pojmem sociálně patologické jevy se obecně označují ty, které plynou ze způsobu chování, který v dané společnosti narušuje nebo porušuje určitá pravidla chování, normy a standardy. Pohybuje se v rovině etické, mravní i trestní. Nemorální chování má vliv nejen na konkrétního jedince, ale narušuje stabilitu celé skupiny a společnosti.

„Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškozování zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím.“ (Pokorný a spol., 2003.,s.9.)

2. 3. 1. Dělení sociálně patologických jevů

Dělení sociálně patologických jevů je tak náročné, jako je jejich definice. Spíše než o striktní dělení, se jedná o vymezení znaků, které dopomohou k orientaci v dané problematice. Jako je široká oblast působení negativního chování, tak je i obsáhlá škála, podle které se posuzuje a následně zařazuje daný jev do skupiny. Vše se odvíjí o společnosti a jejích norem, které se chování a jev dotýká. Společnost je ten, kdo určuje

vážnost a negativitu chování. Nakolik ovlivnil společnost, na jak širokou oblast měl vliv a závažnost jeho působení? To vše se může v hodnocení projevit.

Nejvýraznějšími sociálně patologickými jevy v dnešní době jsou: šikana, kriminalita a delikvence, sebevraždy, agresivita, patologie rodina, xenofobie a rasismus a prostituce.

Kraus (2007) se zaměřil na míru závažnosti pro společnost a společenskou nebezpečnost

V prvním stupni jsou **negativní sociální jevy** vnímány jako nežádané a nebezpečné až od určitého bodu, který si každá společnost určí individuálně (nezaměstnanost, rozvodovost atd.),

Závažnější, druhý stupeň je charakterizován, jako záměrné a plánované narušování hodnot společnosti. **Asociální jednání** postihuje jak oblast etiky, morálky, tak i ekonomiky společnosti (pornografie, působení extrémních hnutí a sekt).

Nejzávažnější, třetí stupeň má nejzávažnější dopad na společnost. **Sociálně patologické jevy** jsou často spojené s trestnou činností jedince i celé skupiny (toxikomanie, kriminalita, sebevražednost).

Specifickou oblastí jsou sociálně patologické jevy u dětí a dospívajících. Jak se posouvá hranice trestní odpovědnosti, mění se i typy a dopady negativního chování u mladistvých. I zde je možné pro orientaci rozdělit jevy dle stupně závažnosti dopadu na společnost.

Disociální chování je pomyslně na nejnižším stupni. Jedná se o méně závažné odchylky od normy, často způsobené nedůslednou výchovou, nedostatkem pozornosti apod (lhaní, vzdor, zlozvyky, neposlušnost.). Zde nebývají přítomny známky agrese.

V druhém stupni je agrese, pokud je přítomna, zaměřena ve větší míře na agresora samotného. **Asociální chování** je „umocněné“ disociální chování. Pokud důsledná výchova a péče nebyla nebo byla špatně zaměřená, přerůstají projevy v útěky, šikanu, gamblerství, záškoláctví, toxikomani. Pokud v tomto stupni není přítomna cílená péče, je časté, že se vyvine třetí stupeň- **antisociální chování**. Jedná se o vysokou míru závažnosti pro společnost. Jedinec zde již neporušuje „pouze“ sociální normy, jeho úroveň dosahuje hodnocení trestní činnosti (krádeže, sexuální delikty, vandalství).

2. 3. 2. Rizikové faktory

Podstatou sociálně patologických jevů je porušování nebo narušování nastavených norem ve společnosti. Zda k tomu měl jedinec příležitost, co ho k tomu vedlo a zda měl podporu v chování, nám napomůže rozdělit rizikové faktory do hlavních skupin.

- **Jedinec** si je často největším nepřítelem v přístupu k dodržování stanovených pravidel.

Ohrožení jsou především zanedbávané a zneužívané děti, lidé s malou sebedůvěrou, sebeúctou, sklonem k riskování, s určitým druhem handicapu, nutkáním se odlišit, s nezdravým životním stylem. Naopak ochranným faktorem je vysoká inteligence, zapojení do „pozitivní“ skupiny vrstevníků, oceňování vzdělání a zdraví, schopnost sebekontroly.

- **Rodina** může být ze své podstaty jak ochranným, tak i rizikovým faktorem. Nevhodné typy výchovy a nefunkční rodina jsou první varovné znaky. Jakékoliv sklony k závislostem, duševní porucha, užívání drog u člena rodiny posouvá u dospívajícího hranice vnímání. Xenofobní, autoritářské a nenávistné postoje rodičů často dítě samovolně přejímá za vlastní. Ochranou se stává otevřená komunikace mezi členy rodiny, neautoritativní podpora dospívajícího, podpora ze strany rodiny.

Matoušek, Matoušková (2011) uvádí, že pokud rodina selhává a nevěnuje se potřebám dítěte, které necítí ze strany rodičů zájem, posouvá svým přístupem dítě ke kriminální činnosti.

„Rodič, který se chová delikventně, nadměrně pije, bere drogy, je často nezaměstnaný nebo má podobné projevy „sociální nepřizpůsobivosti“, také zvyšuje pravděpodobnost, že dítě bude během dospívání přestupovat meze zákona. Takový rodič má deficit, ne-li ve všech, pak ve většině sfér svého působení na dítě.“ (Matoušek, Matoušková, 2011, s. 45).

- **Školní prostředí a klima třídy**, jak uvádí Lašek (2001), má veliký vliv na jedince ve všech oblastech jeho života. Pozitivně i negativně působí na jeho způsob utváření životních hodnot, přístupu k ostatním, utváření vlastního já ve společnosti.

Může ve velké míře ochránit studenty před sociálně patologickými jevy svým otevřeným přístupem a vhodným preventivním programem. Nejedná se o jejich odstranění, ale o to, aby se studenti uměli sami bránit. Pokud je však přístup vedení školy „slepý“ a preventivní program je pouze z povinnosti, vzniká ideální prostředí pro jeden ze základních negativních jevů- šikanu.

- **Společnost** a její přístup ke stávajícím soc. pat. jevům je hybný faktor pro většinu dětí. Vliv masmédií je více než zřejmý. Postoje k užívání návykových látek, tabákových výrobků nebo alkoholu často záleží na ekonomické vrstvě společnosti.

3. ŠIKANA

Šikana je jedním ze závažných sociálně patologických jevů u dětí a dospívajících. Je vždy nutné mít na paměti, že šikana je všudypřítomná. Důležité je včasné rozpoznání a správný následný postup. V každé sociální skupině je tendence po určení hierarchie rolí a následné udržení mocenské pozice. Základním pojmem v problematice šikany je „moc“, touha po ní a různé nakládání s ní.

„Jde o dlouhodobé, opakované a úmyslné ubližování s cílem získat převahu. Charakteristickým znakem je nepoměr sil. Oběť je z nějakého důvodu bezbranná. Šikanování však není jen záležitostí agresora a oběti. Významnou úlohu sehrávají i svědkové šikanování, kteří na jedné straně mohou sehrát pozitivní, ale i na straně druhé negativní úlohu.“ (Emmerová, 2007, s. 51)

„Forma fyzického a duševního týrání druhých osob poskytující uspokojení z demonstrování moci a popř. i různé služby nebo výhody. Jeho cílem jsou osoby fyzicky nebo soc. stigmatizované (postižení, slabí, odlišné rasy) nebo v nižším postavení v dané hierarchii (nižší „ročník“, nově příchozí).“ (Jandourek 2007, s. 247)

Lidé, pracující se studenty často inklinují ke dvěma hraničním přístupům ve spojení s problematikou šikany. Razantní odmítání jakékoliv zmínky o negativním chování mezi studenty je prvním. Pedagog má pomyslné „klapky na očích“ a upřednostňuje idealistický názor, že v jejich škole se mají všichni rádi, děti si pomáhají, a kdyby se „něco dělo“, určitě by o tom hned věděl. Druhý, neméně chybný přístup má až teatrální podtext. Pedagog je sice vyškolen v oblasti rozpoznání šikany a nakládání s ní, ale „pro jistotu“, aby mu nebylo nic vytknuto (nebo je příliš horlivý- efekt je stejný), přistupuje ke každé situaci jako k možnému zrodu šikany. Jakákoliv hádka je tak důvodem k sezení s výchovným poradcem nebo „přivolání preventistů“. Ve skupině je pak paradoxně stejně napjatá dynamika jako u prvního přístupu. Ani jeden z přístupů není zdravý a vhodný. Je důležité umět rozeznat bující šikanu od běžné rvačky spolužáků, roli „třídního šaška“ od skupinového ponižování, apod. Pokud je pedagog schopný tyto znaky rozeznat, nastupuje na pomyslnou cestu úspěšnosti.

3. 1. Trojrozměrný praktický pohled na šikanování M. Kolář (2011)

Převážná část pedagogů, vychovatelů, výchovných poradců, speciálních pedagogů apod. čerpají své teoretické vědomosti z knih a kurzů M. Koláře. Nejedná se o jediného odborníka z oboru, jeho knihy jsou však ve veliké míře považovány za nutnou a povinnou literaturu s problematikou šikany.

a) Šikanování jako nemocné chování

Tento pohled by se dal považovat za tzv. základní, ne však jediný. Nemocné-patologické chování má určité projevy, které jsou za určitých okolností rozpoznatelné. Moc, agrese a manipulace jsou stěžejními body, o které se chování agresorů opírá.

Kolář uvádí typy agresí a manipulace:

- fyzická agrese a používání zbraní,
- slovní agrese a zastrašování zbraněmi,
- krádeže, ničení a manipulace s věcmi,
- násilné a manipulativní příkazy,
- zraňování izolací, oklikou a „uměleckými“ výtvary.

Typy agresí a jejich klasifikace je nápomocná při určení (odkrytí) známek šikany. Viditelným znakem se ukazuje tzv. „nepoměr sil, kdy se oběť neumí nebo z různých příčin nemůže bránit“. (Kolář, 2011, s.36.)

Trojdimenzionální mapa usnadňuje orientaci ve třech typech šikany, které jsou děleny dle jejich vnějších projevů na:

- přímé a nepřímé
- fyzické a verbální
- aktivní a pasivní

Tab. 1. Mapa vnějších projevů šikanování, Kolář (2011)

Osm druhů šikanování	Příklady projevů
Fyzické aktivní přímé	Útočníci oběť věší, škrtí, kopou, fackují.
Fyzické aktivní nepřímé	Kápo pošle nohsledy, aby oběť zbili. Oběti jsou ničeny věci.
Fyzické pasivní přímé	Agresor nedovolí oběti, aby si sedla do lavice. (Fyzické bránění oběti v dosahování cílů.)
Fyzické pasivní nepřímé	Agresor odmítne oběť na její požádání postit ze třídy na záchod. (Odmítnutí splnění požadavků.)
Verbální aktivní přímé	Nadávání, urážení, zesměšňování.
Verbální aktivní nepřímé	Rozšiřování pomluv. Patří sem ale i tzv. symbolická agrese, která může být vyjádřena v kresbách, básních apod.
Verbální pasivní přímé	Neodpovídání na pozdrav, otázky apod.
Verbální pasivní nepřímé	Spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho, co udělali její trýznitelé.

Při pozorování a zohledňování chování ve skupině se snadněji zaměříme na rozdělení přímých a nepřímých znaků šikanování. U **přímých znaků** jsou typické hrubé žerty, poznámky a nadávky, vtipná přezdívková není vždy míněna kladně, obzvláště pokud se zaměřuje na nějaký handicap oběti. Vyžadování daru od oběti (zpočátku není důležitá hodnota daru, darované věci), následně i financí. Pomoc druhému je žádaná, „otročení“ je již projevem šikany. Opakované „drobné“ ničení majetku a celkové znepříjemňování působení ve třídě (pokud oběť nedává pozor, vždy jí někdo pro pobavení vypne notebook).

Tyto znaky jsou viditelné a tudíž odhalitelné, oproti tomu **nepřímých znaků** musí pedagog všimnout, zhodnotit a správně s poznatky naložit. Základem všímavost jednotlivých odchylek chování u studentů. „V majáčku“ by měli být studenti na okraji třídy, noví studenti a ti, kteří se čímkoliv liší a vybočují z průměru. Ti, co postávají nebo posedávají vždy stranou dění, vyhledávají přítomnost pedagoga nebo alespoň blízkost kabinetu, působící nejistě a stísněně, jsou možnou obětí šikany. Varovným signálem bývá nevysvětlitelný strach před ostatními, zhoršený prospěch a neopodstatněná častá nemocnost, spojená s absencí ve škole.

b) Šikanování jako závislost

Přestože znaky u tohoto typu šikanování nejsou znatelné jako u předešlého, i zde je možná určitá pomoc v orientaci konkrétní situace. Vodítkem je opět nepoměr sil. Obzvláště v ojedinělém vztahu mezi obětí a agresorem. Závislost jak agresora na uplatňování moci, tak i oběti na vztahu s ním. Pevnost dokazuje ztotožnění s agresorem a snaha ho bránit i v situaci odkrytí šikany.

c) Šikanování jako porucha vztahů ve skupině

Pokud šikanování probíhá např. ve školní třídě, jsou přítomni nejen agresor a oběť, ale také zbytek spolužáků. Odvrácení pohledů je nezabývá spoluúčasti. Zkráceně by se dalo říci, že pokud je někdo přítomen ubližování a jeho reakce je „nulová“, stává se účastníkem na šikaně.

„Šikana je zrádná, jejím terčem se může stát i dítě tělesně a duševně vyspělé, s velmi dobrým rodinným zázemím, třeba jen proto, že neumí nebo není ochotno „výt s vlky“. Absolutně chráněný není nikdo.“ (Říčan, Janošová, 2010, s. 9).

3. 1. 1. Pět stadií vývoje šikany ve skupině

1. Zrod ostrakizmu je prvním stadiem, při kterém se identifikují a vyčlení okrajoví členové (outsider, obětní beránek). Zde je negativní chování často pedagogem zaměněno za „vtípky“. Varováním je to, že dotyčný se nikdy nebaví.

2. Přitvrzování manipulace a výskyt fyzické agrese. Pokud ve skupině vznikne krize a není s ní systematicky pracováno, přerůstá první v tuto druhou fázi. Studenti z okraje třídy jsou cíleně používáni na „stmelení“ skupiny. Mají společný zájem. Zde je ještě možné, aby se s pomocí preventistů skupina uzdravila sama.

3. Vytvoření jádra agresorů mohlo vzniknout z nulové nebo neadekvátní odezvy ze strany studentů a následně i pedagogů. Vnímání moci původně jednotlivce je upevněno skupinou „přívrženců“. Ubližování se stává cílené a systematické.

4. Většina přijímá normy agresorů. Pokud se do této situace neutvořila ve skupině silná pozitivní skupina jako protiklad k negativní, je mizivá šance jejího vzniku do budoucna. Skupina již má novou strukturu, pravidla a normy, které jsou řízeny agresory.

5. Totalita – dokonalá šikana. Stručně- odtud již není cesty zpět. Život ve skupině je podmíněn jedinému- upevňovat pozici moci.

3. 2. Chování zaměnitelné se šikanou

Největší obavy ze strany pedagogů plynou z toho, že buď nerozpoznají známky šikanování včas a nebo je zamění za běžné škádlení a popichování mezi studenty. Na vině bývá „stará škola“ výchovy, kdy hlavními body bylo „Kluci nepláčou.“ a „Škoda rány, která padne vedle“. Vnímání pláče a tělesných trestů je pak zkreslené. Postrkování a tahání je pak přecházeno jako běžný projev chování. A přitom přesně tento typ chování může být podhoubím pro utvářející se šikanu.

V této fázi je vyškolený a vnímavý pedagog pravým požehnáním pro danou skupinu. On ze své pozice může odvrátit rozrůstání a upevňování negativního chování a zároveň podnitit vznik a utužení pozitivních vztahů ve skupině. Přesný návod na rozpoznání šikany od jiného chování není, obecný náčrt rozdílů pouze poskytuje rámeček, ve kterém se máme pohybovat. Při práci se studenty je občas potřebné použít i „šestý smysl“.

Šikanování od chování, označeného jako škádlení je možné oddělit dle hlavních znaků.

Vždy se ptáme po:

- motivu agresora,
- prožitku ubližovaného,
- poměru sil obou aktérů,
- narušení či nenarušení práv a
- dopadu konkrétního chování na jednotlivce i skupinu.

Nejen, že jsou hranice mezi škádlením a šikanováním nepřesné a občas i proměnlivé, jako podstatný (ztěžující) faktor je nutné vnímat samotné aktéry. Neprojeví se podle navržených tabulek a kritérií. I sama oběť může narušovat rozkrytí situace s tím, že se jedná o „pouhou srandu“.

Tab. 2: Rozdíly mezi šikanováním a škádlením (Kolář, 2011)

	ŠKÁDLENÍ	ŠIKANOVÁNÍ
DEFINICE	Škádlení patří k rovnocenným, kamarádkým nebo partnerským vztahům. Chápáno je jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený.	Šikanování patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí.
1. Záměr	Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada.	Ublížit, zranit a ponižit.
2. Motiv	Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navozování uvolněné a pohodové atmosféry. Zodolňování, zmužnění.	Základní tandem - moc a krutost. Další motivy překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost ala Mengele, žárlivost, předcházení vlastnímu týrání, vykonání něčeho velkého...
3. Postoj	Respekt k druhému a sebeúcta.	Devalvace, znevážení druhého
4. Citlivost	Vcítění se do druhých.	Tvrdost a nelítostnost.
5. Zranitelnost	Dítě není zvýšeně zranitelné a přecitlivělé.	Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.
6. Hranice	Obě strany mají možnost obhájit své osobní teritorium. Vzájemné vnímání a respektování verbálních i neverbálních limitů. Při divočejších škádlení žádný nepoužije své plné síly nebo silnější mírní své akce.	Prolamování hranic, „znásilňování“ druhého. Silnější strana nebere ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci pokračují dál. Někdy sadomasochistická interakce.
7. Právo a svoboda	Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opřevovat, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	Bezprávi. Pokud se dítě brání nebo dokonce „legraci“ oplatí je tvrdě ztrestáno!
8. Důstojnost	Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	Ponížení lidské důstojnosti. Dítě je zesměšňováno a ponižováno.
9. Emoční stav	Radost, vzrušení ze hry, lehké naštvání. I nepříjemné! Ale ne bezmoc.	Bezmoc! Strach, stud, bolest. Nepříjemné a bolestivé prožívání útoku.
10. Dopad	Podpora sebehodnoty, pozitivní nálada.	Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost, deprese. Dítě má strach ze školy.

3. 3. Formy šikany

Kolář (2011) dělí šikanu na

3. 3. 1. Základní formy šikany

U tohoto dělení používá pro orientaci typ agrese. Agresivního chování si pedagog ve většině případů všimne nejdříve.

Tab. 3. Základní formy šikany, Kolář (2011)

Šikana podle typu agrese- prostředku týrání	fyzická, psychická a smíšená šikana, kyberšikana- jako specifická forma psychické šikany
Šikana podle věku a typu školy	šikana mezi předškoláky, žáky prvního stupně a druhého stupně, uční, gymnazisty..., šikana mezi vysokoškoláky
Šikana z genderového hlediska	chlapecká a dívčí šikana, homofobní šikana, šikana chlapců vůči děvčatům, šikana dívek vůči chlapcům
Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení	na jedné straně škola s demokratickým vedením a na druhé straně škola, případně výchovný ústav, kde je tvrdý hierarchicko- autoritativní systém
Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb aktérů	šikana neslyšících, nevidomých, tělesně postižených, mentálně retardovaných žáků apod.

Přijmout, že v prostředí je přítomná šikana je pro většinu pedagogů zarážející. O to víc jsou překvapeni, pokud ubližování probíhá mezi těmi, které považují za malé nebo příliš jemné. Že se projeví agresor na sportovní škole, nebo na technickém učilišti je objektivně více přijímané, než v prostředí mateřské školy nebo mezi dívkami. Použití výrazu „děti jsou kruté“ je běžné. Za touto větou však stojí nepříjemná realita, kdy malé děti nemají zvnitřnělé normy společnosti a jejich hranice jak ve verbálním, tak i fyzickém ubližování nemají konce.

Oproti tomu pomyslné vědomí o jemném chování a podstatě dívek je cíleně využíváno ze strany agresorek. Volí většinou psychické ubližování, které se zprvu jeví jako

přátelství, rada, později manipulace a následně šikana. V dívčím světě je členství ve skupině na prvním stupni v žebříčku hodnot. Proto je v těchto případech šikany ještě více umocněná vazba a závislost mezi agresorkou a obětí. Odhalení šikany by znamenalo konec vztahu a působení ve skupině, ať už je její role jakákoliv. Říčan, Janošová (2010) zmiňují, že ohledně rozdělení přímé a nepřímé šikany, dívky oproti chlapcům, inklinují spíše k nepřímé (intriky, sociální izolace). Dívky zde zabírají vyšší procento šikanování.

Jako se vyvíjí lidstvo samo, zejména technika, posouvají a mění se i typy šikany. Dokonce se rodí i nové typy. Před dvaceti lety pojem kyberšikana pedagogům ani rodičům nic neříkal. Dnes se jedná o nejaktuálnější téma ve spojení s dětmi a ubližováním. Internet je novou živnou půdou pro psychické týrání vybraných obětí. Je nebezpečné svým rozsahem a zároveň nemožností se bránit.

3. 3. 2. Neobvyklé formy šikany

V případě, že se pedagog dostane do obrazu se základní problematikou, typologií šikany a postupy při odhalování, může dostatek informací vyvolat určitý pocit sebedůvěry a bezpečí, že by si „uměl poradit“. Neobvyklé formy šikany tento pocit vždy absolutně rozruší. Přítomnost nových, nezařaditelných forem vždy šokuje. Při práci je nutné navrátit se k základům postupů a ty dle nových informací měnit.

Šikany krajně ohrožující potřebu bezpečí pedagoga a život oběti zastřešují chování s brutálním, někdy i sexuálním násilím. Pedagog bývá otřesen náhlou situací a je nutné, aby jeho reakce byla adekvátní.

Šikany se změnou v základním schématu. Pokud je viditelná změna již u kořenů šikany, je velice malá šance, že pedagog se základními znalostmi prevence uspěje. Naopak je pravděpodobnější ta možnost, že celou situaci ještě zhorší. Zde platí, že špatný přístup při léčbě šikany je stejný (nebo horší) jako nulový.

Typy šikan, dělených dle zvláštností útočníků popisuje Kolář (2011)

Rasově motivovaná šikana je podbarvená určitým typem nesnášenlivosti. Pokud je určitá rasa ve skupině v menšině je pravděpodobné, že tento typ šikany se zaměří na ni. Podstatné je, v jakém prostředí se jedinec pohybuje. V případě, že agresori užívají **návykové látky**, stává se droga určitým hnacím motorem, který jim dává novou motivaci a sílu. Za „dobrovolné“ **otročení** označujeme chování, kdy k činům a službám nejsou oběti

přinucení výhružkami a násilím, ale sami si tuto variantu zvolí. Náhradou jim bývá finanční náhrada či jiná protislužba. Při zevrubném pohledu se vše jeví jako běžná domluva mezi spolužáky. **Sexuální šikana** má v popředí sexuální agresivitu vůči oběti.

3. 4. Aktéři šikany

3. 4. 1. Agresor

Jako je nepřehledné množství a důvodů, proč šikana vzniká, tak obsáhlá je i typologie agresorů. Mění se v návaznosti na prostředí, ve kterém vzniká, motivací pro agresivitu, osobnostní charakteristice agresora i na rodinném zázemí. Veškeré faktory, ovlivňující rizikovost vzniku sociálně patologických jevů, se mohou připsat k utváření postavy agresora.

Ptáme se po důvodech ubližování? Jsou různorodé. V předešlé kapitole jsem se zmínila o upevňování vztahů a odbourávání nudy ve skupině formou šikanování oběti. Agresorovi může chybět pocit „že se něco děje“. Uspořádá proto zábavu nejen pro ostatní, ale hlavně pro sebe. Většina se projevuje jako exhibicionista a extrovert. Potřebují pozornost a potlesk, aby byly jejich potřeby uspokojené. Pokud jeho pozornost „krade“ spolužák, dostává se do zorného pole útoku.

Věta, že „nejlepší obrana je útok“, platí i zde. Poměr sil nemusí být ve společnosti vždy jasný od počátku. Proto je „bezpečnější“ zaútočit na nejslabšího. Ochrání se tím před možností, že se sám stane obětí. Někdy se k tomuto kroku uchylují studenti, kteří mají vlastní zkušenost se šikanou. Aby znovu nemuseli ubližováním projít, postaví se na druhou stranu.

Jsou dvě roviny, ve kterých se agresori pohybují v kontaktu s pedagogy a jinými dospělými. Pro veřejnost je přijatelnější, když jsou jeho projevy hrubé, urážlivé, spratkovité a celkově z nich číší agrese. Mívají problémy ve škole a jsou označováni jako „problémoví studenti“.

V druhé rovině je jejich role skrytá před zraky ostatních. Jsou velice milí, komunikačně schopní a u pedagogů jsou pro svou výřečnost oblíbeni. Získávají tak neotřesitelné ochránce při možném odhalení, kteří za ně orodují a sto procentně za nimi stojí.

Tab. 4. Typy iniciátorů šikanování, Kolář (2011)

Typ	Charakteristika	Vnější forma šikanování	Specifika rodinné výchovy
„Drsňák“	hrubý, primitivní, impulzivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy-narušeným vztahem k autoritě, někdy zapojený do gangů páchajících trestnou činností	šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, vyžaduje absolutní poslušnost, používá šikanování cíleně k zastrašování ostatních	častý výskyt agrese a brutality rodičů, jako by agresori násilí vraceli nebo ho napodobovali
„Slušňák“	velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu	násilí a mučení je cílené a rafinované, děje se spíše ve skrytu, bez přítomnosti svědků	časté uplatňování důsledného a náročného přístupu, někdy až vojenského drilu bez lásky
„Srandista“	„srandista“, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídká oblíbený a vlivný	šikanuje pro pobavení sebe i ostatních, patrná snaha vypíchnout „humorné“ a „zábavné“ stránky	v obecnější rovině je přítomna citová subdeprivace a absence duchovních a mravních hodnot v rodině

3. 4. 2. Oběť

Obětí šikany se může stát téměř kdokoliv. Samozřejmě pokud se někdo liší svou vizáží, handicapem, způsobem života, zkrátka čímkoliv narušuje poklidný život skupiny, rozdráždí tím reakce u agresorů. Pokud se nechce zařadit do norem a nevyznává stejné hodnoty jako většina, dává tím dle agresorů najevo, že je „něco víc, než ostatní“. Nemusí se však vždy jednat o nějakou znatelnou nebo viditelnou odchylku. Občas stačí být nový ve skupině, dlouhá absence, aby měl někdo s dominantními sklony špatnou náladu. Být prostě ve špatný čas na špatném místě. Pokud má ale zdravou sebedůvěru, dokáže si s prvotním útokem poradit. Proto většina obětí má podobný charakterový rys. Projevují se jako mírní, klidní, se sklonem k introvertnímu chování. Nesnášejí dobře hlasité vulgární projevy a masovou zábavu.

Často se jako řešení šikany volí nová škola, prostředí, někdy i stěhování. Odhalením agresorů a učiněním preventivních kroků to pro oběti nekončí. Představa, že každý den budou mít spolužáky jako živé vzpomínky, je pro ně natolik nepřijatelná, že jedinou možnou variantou je odchod. Oběti šikany si zážitky z ubližování ponесou celý život. I dospělí a úspěšní manažeři dokáží znervóznit, pokud by měli vstoupit do míst, kde se vše odehrávalo.

4. Prevence sociálně patologických jevů

Je prevence důležitá a efektivní? Je vhodná pro mladší nebo starší školní věk? Jakým způsobem se má provádět? Není to jen ztráta času? Přestože je prevence soc. pat. jevů automatickou součástí výuky na školách a je i povinnost každé školy mít vypracovaný minimální preventivní program, stále se setkáváme s hlasy, že se jedná o výmysl výchovných poradců a děti přicházejí o drahocenný čas, který by měly věnovat vzdělávání. Hry a povídání si je přece nic nemůže naučit. V době, kdy je průbojnost, rivalita a dravost u dětí žádoucí a od rodičů podmiňovaná, chápou prevenci pouze jako odvádění od důležitých věcí.

K tomuto přístupu se převážně paradoxně kloní ti, jejichž děti jsou většinou vyhranění agresori nebo oběti. Rodiče agresorů vnímají preventivní programy jako útok na jejich výchovu a tendenci najít viníka pro to, že je na škole něco v nepořádku. Oproti tomu rodiče obětí mají v programy silnou nedůvěru. Pár hodin s povídáním nemůže nic změnit.

Prevence je důležitá. Když přijmeme, že např. šikana je téměř všudypřítomná, můžeme s tímto faktem operovat a pracovat. U každé skupiny je velká pravděpodobnost, že jí sociálně patologické jevy nějakým způsobem budou ovlivňovat a v mnohých případech i utvářet. Proto je prevence vhodná vždy a za každých okolností. Je důležité zvolit vhodný typ a postup, protože nevhodná prevence je někdy horší, než žádná. Skupina si špatným preventivním přístupem může paradoxně upevnit špatné nastavení norem a systémů.

Dobře zvolený program se zaměřuje na pozitivní ovlivňování všech sfér lidského života ve skupině. Zaměřuje se na oblasti zdravého životního stylu, duševního zdraví, žebříček životních hodnot a postojů, na zdravém přístupu k životu a člověku v globálním pohledu.

4. 1. Typy prevence

Základním cílem prevence jako takové je zamezit nebo minimalizovat přítomnost sociálně patologických jevů ve skupině. Viditelná je obzvláště prevence výskytu drogových a jiných závislostí. Na školách je hlavní postavení prevence šikany a negativního chování obecně. Dělí se na **primární** (aby kontakt se soc. pat. jevem nevznikl

nebo byl minimální), **sekundární** (aby se na soc. pat. jevu nerozvinula závislost) a **terciální** (minimalizace škod na jedinci a skupině, spojené se soc. pat. jevem). Učí zdravému postoji a schopnosti se ochránit před negativními vlivy. Pokud se prevence zaměřuje na vybraný okruh skupin se sklonem k patologickému jednání, jedná se o **specifickou** prevenci. Opakem je **nespecifická**, která má za cíl působit obecně na upevnění pozitivních hodnot, norem a vztahů ve společnosti. Za cíl má obecně zdravý životní styl.

4. 2. Cíle prevence

Fleischmann (1999) uvádí několik hlavních cílů prevence:

- předejít vzniku a šíření sociálně patologických jevů
- informovanost o prevenci a sociálně patologických jevech
- minimalizovat situace, kdy se dospívající dostanou do kontaktu se soc. pat. jevem
- zvýšit soběstačnost v obraně při střetu se soc. pat. jevy
- výchova ke zdravému životnímu stylu

Cíle prevence se pohybují v obecné rovině. Vždy je možné uzpůsobit program a náplň prevence podle požadavků jednotlivých skupin.

4. 3. Primární prevence sociálně patologických jevů v ČR

MŠMT je hlavním koordinátorem prevence sociálně patologických jevů v České republice. Ustanovuje základní strategii prevence, specifikuje oblasti a skupiny, vytváří žádané prostředí pro realizaci prevence ve školství.

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních (Dokument Č.j. MSMT- 22294/2013-1) uvádí hlavní oblasti sociálně patologických jevů, na které se primární prevence zaměřuje: záškoláctví, užívání návykových látek, násilí a šikanování, xenofobie, rasismus, intolerance, antisemitismus, divácké násilí, ohrožení mravnosti, syndrom týraných a zneužívaných dětí, komerčního zneužívání...

Primární cílové skupiny prevence jsou

- děti a mládež: předškolní věk (3-6 let), mladší školní věk (6-12 let), starší školní věk

(12-15 let), mládež (15-18 let), mladí dospělí (18-26 let), speciální zaměření je na děti a mládež se zvýšeným rizikem problémů s chováním

- jednotlivci s rysy rizikového chování,
- rodiče,
- obecná veřejnost a
- pracovníci v oblasti primární prevence

4. 3. 1. Organizace působící v oblasti primární prevence

Dle Strategie primární prevence 2013-2018 (MŠMT)

Horizontální úroveň koordinace

MŠMT vytváří podmínky pro realizaci systému prevence. Rozvíjí spolupráci v oblasti primární prevence na horizontální (meziresortní úrovni), má zřízený poradní orgán Výbor pro koordinaci primární prevence; na vertikální úrovni má zřízen Výbor krajských školských koordinátorů prevence, dále spolupracuje s nadresortními orgány zejména s Úřadem vlády - Radou vlády pro koordinaci protidrogové politiky a Republikovým výborem pro prevenci kriminality Ministerstva vnitra. Koordinuje resortní činnost a spolupracuje s přímo řízenými organizacemi, jakými jsou Národní ústav pro vzdělávání, Národní institut pro další vzdělávání a Národní institut dětí a mládeže v oblasti primární prevence a efektivně využívá jejich odborného potenciálu v oblasti metodické, vzdělávací, výzkumné - v oblasti kontrolní využívá odborný potenciál České školní inspekce.

Ministerstvo zdravotnictví se zaměřuje na oblasti prevence spojené s návykovými látkami, tabákových výrobků, alkoholu. Podporuje zdravý životní styl.

Ministerstvo vnitra - Republikový výbor pro prevenci kriminality

Úřad vlády České republiky - Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky

Vertikální úroveň koordinace v rámci ČR

Vertikální koordinace usiluje o sladění jednotlivých aktivit na regionální a místní úrovni (tj. krajské i obecní) tak, aby byly zohledňovány místní podmínky a potřeby a současně, aby realizovaná opatření a intervence byly uskutečňovány v souladu s hlavními cíli, principy a postupy doporučenými národní strategií primární prevence.

Krajský školský koordinátor prevence spolupracuje především s krajským protidrogovým koordinátorem, manažerem prevence kriminality v kraji a koordinátorem pro romské záležitosti, případně s dalšími koordinátory.

Metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně zajišťuje prevenci rizikového chování a realizaci preventivních opatření v oblasti územní působnosti vymezené krajským úřadem, koordinaci a podporu školních metodiků prevence, pomáhá řešit aktuální problémy výskytu rizikového chování,

Školní metodik prevence koordinuje realizaci preventivního programu školy, metodicky vede ped. pracovníky v oblasti prevence, koordinuje jejich vzdělávání,

Instituce a organizace veřejné správy:

- odbory školství, mládeže a tělovýchovy na krajských úřadech,
- základní, střední a speciální školy,
- školní družiny, školní kluby, domovy mládeže,
- střediska pro volný čas dětí a mládeže,
- pedagogicko-psychologické poradny a střediska výchovné péče,
- školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy.

Vybrané zákony vztahující se k prevenci.

Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 379/20015 Sb., k ochraně před škodami působenými tabákem, alkoholem, návykovými látkami

Zákon č. 109/2002 Sb., o zařízeních ústavní výchovy, ochranné výchovy a zařízeních preventivně výchovně péče, ve znění pozdějších předpisů, upravuje oblast preventivně výchovně péče.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků,

III. EMPIRICKÁ ČÁST

1. Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je zmapování efektivity programu primární prevence sociálně patologických jevů u skupin studentů v rozsahu tří let v prostředí kolejní školy. Výsledky ze zkoumaných a následně kontrolních skupin nastíní možné rozdíly v dotazování a zajišťování validních informací. Odpoví na dva základní body výzkumu. Zda je užívaný program primární prevence vhodný pro specifické prostředí a pokud ne, jakým způsobem negativní výsledky změnit. V průběhu zkoumání vznikne dotazník OG, který „nahradí“ dosud užívaný Dotazník B- 3. Jeho užitím se potvrdí nebo vyvrátí jeho vhodné zapojení do programu primární prevence v areálu školy.

Tato práce navazuje na mou bakalářskou práci, která se mj. zabývala rizikovým, problémovým chováním v prostředí kolejní školy. Hlavní i vedlejší hypotézy vycházejí z jejích výsledků.

2. Hypotézy

V rámci tohoto výzkumu byly stanoveny dvě hlavní hypotézy a šest vedlejších. Základním tématem je zmapování efektivity programu primární prevence ve škole a na koleji v prostředí kolejni školy. Hypotéza 1 koresponduje s výzkumnou skupinou A a B. Hypotéza 2 se zaměřuje na kontrolní skupiny C a D.

Hypotéza 1

Výsledky v hodnotě „kvalita kolektivu“ u zkoumané skupiny studentů A a skupiny studentů B budou po programu primární prevence „negativní“ (žádný posun nebo menší než jeden bod)

Podhypotéza 1

Postavení studentky Juliany ze skupiny A v sekundě a následně kvintě bude na spodní hranici oblíbenosti.

Podhypotéza 2

Vnímání přítomnosti nešťastného a ubližovaného studenta ostatními, je v skupině A a skupině B v kvintě nad hranicí 70%.

Hypotéza 2

Kvalita třídního kolektivu skupiny C a skupiny D se bude v kvintě pohybovat nad hodnotou „2“ v klasifikační stupnici -5/ 5, kdy 5 je nejlepší hodnota.

Podhypotéza 1

Vnímání přítomnosti nešťastného a ubližovaného studenta ostatními je ve skupině C a skupině D v kvintě pod hranicí 30%.

Podhypotéza 2

Pozitivní hodnoty důvěra ve vychovatele a vnímání kolejí jako „druhého domova“, bude u skupiny studentů C a D v kvintě nad hranicí 85%.

3. Charakteristika výzkumu

Výzkum probíhal v průběhu od roku 2009 do roku 2015. První etapa spočívala v provedení sociometrického měření u zkoumané skupiny studentů A sekundy v roce 2009. Na základě výsledků byl proveden program primární prevence, se zaměřením na vztahy v kolektivu a prevenci šikany. V roce 2012 se u zkoumané skupiny studentů A v kvintě provedlo opětovné sociometrické šetření a následné porovnání základních hodnot. Jelikož má každá třída počet pouze 15 studentů, pro větší validitu se v roce 2010 přiřadila skupina studentů B v sekundě se stejným programem. V roce 2013 byla u skupiny studentů B v kvintě opět provedena sociometrie a porovnání základních hodnot.

U prvních vyhodnocení skupin A a B u studentů sekundy se objevovaly „volné odpovědi“, naznačující, že projev některých studentů a také kolektivu celkově, není ve škole a na kolejích totožný. Sociometrické šetření se však zaměřuje na kolektiv třídy. Nově vypracovaný „Dotazník OG“, který čerpal z Braunova dotazníku B- 3, mapoval kolektiv ročníku v celé šíři kolejní školy.

V roce 2011 a 2012 bylo u kontrolní skupiny studentů C a D v sekundě provedeno dotazníkové šetření s použitím nově vzniklého „Dotazníku OG“. Na základě jeho výsledků proběhl u obou skupin program prevence. Další šetření u skupin C a D v kvintě v letech 2014 a 2015. Porovnání výsledků je vyhodnoceno závěrech práce.

4. Charakteristika prostředí

4. 1. Charakteristika školy

dle vnitřních materiálů Open Gate

Open Gate- ZŠ a Gymnázium je nestátní škola, se zaměřením na výuku živých jazyků. Je postavena na principech školy kolejniho typu s možností celoročního ubytování a stravování. Vyučuje se zde podle vlastních učebních dokumentů, schválených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Intenzivní dvojjazyčná výuka (od kvinty se v angličtině vyučuje pět předmětů - matematika, zeměpis, dějepis, základy společenských věd, informatika) přispívá k dokonalému osvojení angličtiny nejen v rovině komunikační, ale též akademické. Studenti mají mj. možnost před ukončením gymnázia složit mezinárodně uznávané jazykové zkoušky. Od tercie je vyučován druhý cizí jazyk, od kvarty pro zájemce také třetí.

Nízký počet žáků ve třídách umožňuje individuální přístup pedagogů. Uplatňují takové formy vyučování, které rozvíjejí rozumové schopnosti, jako je diskuse, projektování, experimentování, řešení problémů nebo přijímání zodpovědnosti za výsledky práce. Výuka probíhá v moderně vybavených učebnách jazyků a výpočetní techniky a v odborných učebnách s laboratořemi. To vše vytváří optimální podmínky ke studiu.

Získání akademického vzdělání se kombinuje se snahou vychovávat všestranně kvalitní a vyrovnané osobnosti, které dovedou i svůj volný čas prožívat smysluplně a ku prospěchu svému i ostatních. Open Gate za tímto účelem nabízí širokou škálu zájmových aktivit podporujících znalosti získané při výuce, rozvíjejících tvořivost, tělesnou kondici, vztah k umění, přírodě i k praktickým činnostem.

Filozofií školy je nabídnout všem mladým lidem, kteří projeví dostatečné nadání a vlohy ke studiu, možnost naplnit svůj potenciál, bez ohledu na rodinné zázemí či osobní situaci, a připravit je na českou a Mezinárodní maturitu (International Baccalaureate).

Díky vynikajícímu vzdělání a kvalifikaci se absolventům školy otevírá celý svět. V průběhu studia se studenti zároveň účastní celé řady veřejně prospěšných činností a mimoškolních aktivit. Díky tomu se z nich stávají skutečně laskaví a holističtí lidé, kteří

jsou si dobře vědomi své odpovědnosti vůči společnosti, ve které žijí.

Pedagogický sbor je tvořen pouze kvalifikovanými pedagogy, pro které je vlastní uplatňování takových metod výuky, které rozvíjejí rozumové schopnosti žáků, umožní jim vyjádřit svůj vlastní názor, prezentovat výsledky své práce, obhájit je a být za ně zodpovědní. Totéž platí i pro zahraniční pedagogy, samozřejmě také plně kvalifikované v oboru, který vyučují.

Nabídka mimoškolních činností každoročně obsahuje několik desítek nejrůznějších aktivit a upravuje se podle zájmu studentů. Mimoškolní aktivity jsou pro studenty koncipovány jako ucelený program, kterým se naplňují předpoklady pro splnění požadavků uznávaného britského programu The Duke of Edinburgh Award Scheme, Cena vévody z Edinburghu.

4. 2. Výchovný a vzdělávací plán Open Gate

Dle vnitřních materiálů Open Gate:

Mysl studenta je třeba povzbuzovat k tomu, aby se učil přemýšlet novým způsobem a hledal originální řešení jak existujících, tak budoucích problémů. Tradiční mechanické metody učení na tento úkol zdaleka nestačí a v osnovách Open Gate pro ně není místo. Od studenta se zde vyžaduje, aby vyšel z dostupných informací a neustále se ptal po důvodech a příčinách věcí.

Student gymnázia téměř každodenně hledá odpovědi na řadu složitých etických otázek. Učí se chápat pohled jiného člověka na věc v rámci každodenního života v prostředí kolejni školy, vnitřně se vypořádat s filozofickými a mravními problémy, které se řeší na školní radě, poradit si se studijními nároky v povinném kurzu Teorie poznání. V rámci povinné účasti na veřejně prospěšných projektech se rovněž musí vyrovnat s realitou, v níž je nutné jednat s lidmi, kteří neměli v životě takové štěstí jako my. Díky těmto zkušenostem si naši studenti váží všech lidí, ať už mladých nebo starých.

Výchovně vzdělávací plán koleje

Základní oblasti:

- Seznámení studentů s Vnitřním řádem kolejí a s ostatními pravidly OG

Cíl: získat jasné informace o svých právech, povinnostech, denním režimu, být poučen o

bezpečnosti

- Pořádek a hygiena

Cíl: udržovat pořádek v souladu s Vnitřním řádem a dbát na svůj vzhled, pečovat o uniformu a svěřené věci. Výchovné působení navazuje na působení rodiny/ dětského domova

- Zdravý životní styl

Cíl: snaha o prohloubení vztahu žáků ke zdraví, posílit citové a rozumové vazby k dané problematice a rozvinout praktické dovednosti, které vedou ke zdravému životnímu stylu i v budoucím životě.

- Studium a celoživotní vzdělávání

Cíl: vytvořit prostředí pro efektivní přípravu do školy. Motivuje studenty k zájmu o studium a své studijní výsledky, vede je k jejich zlepšení.

- Interpersonální vztahy

Cíl: vést studenty k vytváření zdravých sociálních vazeb v rámci kolejí, řešit vzniklé situace, navodit příjemné prostředí k tvorbě kladných citů, učit se žít společně s ostatními.

- Komunikace a vyjadřování

Cíl: rozvíjet schopnost studentů samostatně, slušně a efektivně komunikovat, posilovat sebedůvěru.

Způsoby hodnocení výchovně vzdělávací činnosti

Pravidla pro hodnocení studentů:

Výstupy hodnocení:

Písemná souhrnná informace studentů obsahuje hodnocení úrovně, míry naplnění kompetencí studenta: kompetence k učení, kompetence sociální a personální, ke zdravému a demokratickému způsobu života

Ústní souhrnná informace pro studenty – obsah je stejný, jako písemná

Cíle hodnocení: Výchovné využití výsledků hodnocení, podpora pozitivních stránek osobnosti. Dosažení relativní shody v názlehu na osobnost studenta, nalezení východisek pro pokračování výchovného procesu, dělba cílů a úkolů mezi vychovatelem a studentem

(motivace k sebevýchově). Získání diagnostických informací jako podkladů pro souhrnné hodnocení.

Zásady hodnocení: Veřejná, předem známá kritéria hodnocení. Dialog mezi vychovatelem a studentem, prostor pro jeho sebehodnocení. Otevřenost a objektivnost hodnocení založeného na důkladném poznání rysů osobnosti studentů, včetně možnosti opravných prostředků pro studenta. Spolupráce s rodiči, zákonnými zástupci a školou.

Kritéria hodnocení: míra dosažení kompetencí studenta obsažených s přihlédnutím ke všem podmínkám a osobnostním předpokladům

Charakteristika a účel výchovného programu.

Výchovný program je rámcovým programem pro práci vychovatele (a ostatní pedagogické pracovníky) se studenty, který má tyto znaky:

- Vymezuje cíle, kterých má student dosáhnout
- stanovuje výchovné cíle pro vychovatele
- stanovuje upřednostňované postupy, formy a metody práce
- respektuje věkové a osobnostní zvláštnost studentů (rozdílná pravidla podle věku – večerka, vycházky, prep-time, zájmová činnost)
- je otevřeným programem, který může vychovatel dotvářet dle svých schopností, vědomostí a dovedností v souladu s poznatky současné vědy a společenskou zakázkou a v jednotlivých oblastech nezbytně upravovat podle zralosti a potřeb studentů (individuální přístup)
- je podkladem (osnovou) pro plánování výchovné činnosti vychovatele na dny/měsíce/školní rok

4.3. Program primární prevence

Program primární prevence sociálně patologických jevů se škole většinou dodává „v balíčku“. „Preventisti“ se seznámí s třídním kolektivem a navážou neformální vztahy. Základem je, aby studenti měli k nově příchozím důvěru. Za běžné situace se jedná o vyškolený pár lidí, kteří se školou nemají žádné vazby. Anonymita usnadňuje dětem sdělování nepříjemných pocitů a zkušeností. V případě kolejni školy je jeden z páru vždy

ze školy. My jsme dali studentům na výběr ze tří osob. Tajnou volbou si jako prostředníka zvolili mě.

Přestože jsem pedagogickým pracovníkem školy, i na mě se vztahuje mlčenlivost, týkající se detailních informací z tematických bloků. Studenti ale povolili, abych závěrečnou zprávu konzultovala s výchovnou poradkyní. Byli si i vědomi toho, že program má dvojí účel. Jednak prevenci a také monitorování efektivity programu. Individuálně mi sdělili, že sami chtějí, aby se spolužákům neubližovali, vzájemně se tolerovali a celkově se ve svém ročníku cítili dobře. Jelikož se pohybujeme u studentů s kolejním režimem, je pro ně potřeba vyrovnanosti a bezpečí v ročníku stejně důležitá, jako u ostatních studentů v prostředí domova.

Samotný průběh programu se neodlišuje od ostatních „běžných“ programů na školách. Celek je rozdělen do bloků:

- seznámení s kolektivem
- sociometrický dotazník
- vztahy v kolektivu, prevence šikany
- gender role ve společnosti a ve světě, pojem homosexuality (dodán na vlastní žádost studentů)
- žebříček životních postojů a hodnot, vlastní ukotvení ve společnosti (Tento blok si studenti sami zvolili, namísto prevence drog a návykových látek. Společně se shodli na tom, že pokud budou mít zdravé sebevědomí a budou si vědomi vlastní důležitosti ve společnosti, nebudou mít tendence volit návykové látky z jiného důvodu, než pro zkoušku. A tento důvod jim údajně neupřeme. Jedna studenta výběr bloku zvolila jako „prevenci v prevenci“)

Konkrétní setkání probíhá bez přítomnosti kohokoliv dospělého ze školy, včetně asistenta pedagoga. Jediným ped. pracovníkem jsem byla já a nově příchozí „preventista“. Celý den je zaměřen na předem domluvené téma. Vždy se dodržují domluvená pravidla se studenty a mezi nimi navzájem. Používají se tzv. „hladící“ techniky, „rozehřívající“ techniky, tematické hry a samozřejmě debata.

Cílem celého bloku je dozvědět se dostatek informací o dané problematice, uvědomění si svého postoje k tématu. Na závěr celého dne žádáme o zpětné vazby, týkající

se programu i osoby mé a „preventisty“. Z nich vyplývá, že v 90% si studenti přejí opakování programu. Oproti státní škole, nejsou pro tyto programy v osnovách vyhrazené volné hodiny. Studenti všech ročníků si učivo, které by v konkrétní den bylo probrané, musí doplnit ve vlastním volném čase. To se týká i naplánovaných testů, projektů a laboratorních prací. Nic neodpadá, ani se neodkládá. Jejich požadavek na znovuuvedení programu do třídy (i ve stávající, neupravené podobě pro potřeby kolejší školy), který s sebou nese vysoké požadavky na samostudium, vypovídá sám o sobě o nutnosti prevence ve všech školách.

5. Výzkumná skupina

Výzkumná skupina A a skupina B

Studenti Gymnázia Open Gate obou skupin byli na začátku výzkumu v sekundě a na konci v kvintě. Skupina A byla zkoumána v roce 2009 a následně v roce 2012. Skupina B v roce 2010 a v roce 2013. U obou skupin proběhlo totožné sociometrické měření, program primární prevence a opětovné šetření a porovnání hodnot. Obě skupiny mají shodný počet 15- ti studentů.

Kontrolní skupina C a skupina D

Studenti Gymnázia Open Gate. Základní parametry kontrolních skupin jsou shodné s parametry výzkumných skupin.

Skupina C byla v roce 2011 a skupina D v roce 2012 vyhodnocena pomocí „Dotazníku OG“. Na základě dat z něj plynoucích byl proveden program primární prevence. Kontrolní šetření v kvintě u skupiny C v roce 2014 a u skupiny D v roce 2015 poskytlo dostatečné informace pro vyhodnocení efektivity programu.

6. Metody výzkumu

Výzkumná skupina A a B

Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření. Pro sociometrické měření byl zvolen Braunův Dotazník B- 3. Studentům byly jednotlivé otázky a boty v dotazníku vysvětleny. Vyhodnocení dat dotazníků v sekundě a kvintě obou skupin bylo provedeno osobně za asistence speciálního pedagoga.

Kontrolní skupina C a D

Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření formou specifického „Dotazníku OG“. Zadání dotazníku studentům proběhlo osobně s vysvětlením jednotlivých bodů. Vyhodnocení dat dotazníků v sekundě a kvintě obou skupin bylo provedeno osobně za asistence speciálního pedagoga.

7. Zpracování dat

7. 1. Výzkumná skupina A a B

Studenti odpovídali na jednotlivé otázky ze sociometrického dotazníku B- 3 (viz příloha č. 2). Zaměřují se na „ladění“ třídního kolektivu, pozitivní a negativní vztahy, postavení jedinců v kolektivu skupiny apod.

Otázky č. 1. a 2. „Mezi mé přátele v naší třídě patří“ a „Jako přátele (přítelkyni) bych si nikdy nevybral“. Odpovědi jsou bodovány podle pořadí. Student na prvním místě má tři body, druhém dva a na třetím jeden. Vyhodnocení nastíní atraktivitu/ neatraktivitu jednotlivých studentů.

Otázka č. 3. „Sám sebe hodnotím:“, je zaměřená na vlastní vnímání pozice jednotlivce ve skupině. Od „jsem vždy v centru dění ve třídě“ přes „občas se účastním...“, „třída o mě nestojí“ po „o dění ve třídě nejvím zájem“.

Otázka č. 4. Popisuje kvalitu kolektivu a vnímání ostatních. Zjišťuje, zda jsou ve třídě nešťastní a ubližovaní žáci, zda se dotyčný těší do školy, „pomocná ruka“ ve třídě a jakým způsobem řeší konflikty.

Otázka č. 5. se zaměřuje na zjištění „kladných pocitů“ ve třídě, tzn. jak se jedinec vnímá atmosféru třídní skupiny. Pohybuje se v oblasti pocitu bezpečí/ ohrožení, přátelství/ nepřátelství, atmosféra spolupráce/ lhostejnosti, pocit důvěry/ nedůvěry, atmosféra tolerance/ netolerance.

Otázka č. 6. přidává k jednotlivým pozitivním (spravedlivý, spolehlivý, zábavný, vždy v centru dění, se všemi za dobře), tak negativním (protivný, nespravedlivý, nevděčný, nespolehlivý, osamocení) charakteristikám jednoho studenta.

Studenti měli možnost jakéhokoliv doplnění informací na zadní stranu dotazníku.

7. 1. 1. Sumarizace výsledků Výzkumné skupiny A 2009/ 2012

V sekundě, se třída jako kolektiv a jeho kvalita se na škále 0/ 5, kdy 5 je nejlepší, pohybuje na 2. 10. Jelikož se jedná o třídu sekundy, je hodnota pochopitelná. Hodnoty pocitů bezpečí, přátelství, důvěry, tolerance a spolupráce se pohybují v pomyslné polovině stupnice 1/ 7, kdy 1 je nejlepší. Nadpoloviční hodnota vnímání ubližovaného a nešťastného žáka je upozorněním pro budoucí program. Záznamový arch (viz. příloha č. 3.) nastiňuje

atraktivitu jednotlivých studentů. Ve spodní hranici se s varovnou hodnotou 12 záporné volby a 10x zvolená jako „osamocený student“ umístila Juliana.

V roce 2012 se v kvintě hodnota kolektivu mírně zvedla. Po proběhlém programu byl očekávaný větší rozdíl v pozitivním nárůstu. Hodnoty pocitu bezpečí, přátelství, spolupráce a tolerance se mírně zlepšila. Ukazatelé tolerance a důvěry se naopak zhoršili.

Vnímání ubližovaného a nešťastného spolužáka je stále nadpoloviční. V hierarchii třídy (viz. příloha č. 4) s Juliana umístila na posledním místě s nezměněným statutem „osamocený student“. Její osoby se týkalo 5 ze 6 doplňujících odpovědí na dotazníku. Jednalo se o „dovysvětlení“ jejího označení jako „osamocená“ („na kolejích se chová přátelštěji“, „ve škole je zalezlá, na koleji je s ní sranda“)

Tab. 4. Stručné porovnání hodnot v roce 2009 a 2012

	2009	2012
Kladné pocity 5/ 35, nejlepší je 5	9. 50	9. 40
Kvalita kolektivu 0/ 5, nejlepší je 5	2. 10	2. 90
Pocit bezpečí 1/ 7, nejlepší je 1	5. 70	3. 95
Pocit přátelství 1/ 7, nejlepší je 1	3. 89	3. 83
Atmostéra spolupráce 1/ 7, nejlepší je 1	4. 56	4. 25
Pocit důvěry 1/ 7, nejlepší je 1	4. 26	5. 30
Pocit tolerance 1/ 7, nejlepší je 1	3. 50	4. 22
Ve třídě je nešťastný žák % ANO	80. 07	60. 33
Ve třídě je ubližovaný žák % ANO	60. 50	87. 20
Do třídy se těším % ANO	70. 30	60. 43
Někdo mi pomůže s problémem % ANO	76. 12	76. 50
Problémy řešíme v klidu % ANO	69. 20	60. 67

Tato třída se potýká s nepříjemnostmi již od počátku jejího vzniku. Je to první rok, kdy se zavedl nový program studia na OG. Jedná se o denní studium, jehož podoba je velice blízká běžné formě studia na osmiletém gymnáziu. Rozdělení studentů na denní a kolejní sice usnadnilo volbu rodičům (mohou mít dítě doma), ale pro kolektiv studentů nastal veliký zlom. Třída se rozdělila. Vznikalo množství konfliktů, rodičích se právě ve

dvojím způsobu působení ve škole. Tábor „kolejních povalečů“ a „domácích mamánek“ měl spory téměř na denním pořádku. Studentka Juliana, zmíněná v sumarizaci výsledků, se ocitla přesně na rozhraní těchto skupin. Její přátelé zvolili možnost denního studia, ale ona sama musela setrvat v kolejním režimu. Byla tedy „sympatizantkou“ obou zneprátených táborů a zároveň plnohodnotným členem ani v jednom z nich. V průběhu let se dynamika třídy velice měnila a cílenou péčí výchovných poradců se „usadila“ na neutrální hodnotě. Určitý tlak je však cítit stále. Juliana si našla nové přátele na kolejích, se kterými by jejích slov „normálně nemluvila“. Získala tak nový obzor i okruh přátel. Jejím základním rysem je touha po výborných akademických výsledcích. Proto je ve třídě vnímána jako osamocená a z nedostatku kontaktů se spolužáky i ubližovaná. Ona sama svou situaci vnímá jinak. Ve škole se učí a na kolejích se může věnovat svým zájmům a kontaktům s přáteli.

7. 1. 2. Sumarizace výsledků Výzkumné skupiny B 2010/ 2013

Porovnáním hodnot se nám ukazuje, že kvalita kolektivu se během tří let nezlepšila. Její úroveň není nijak alarmující, varující je však klesající pocit přátelství a obzvláště vnímání míry tolerance ve třídě. Stejně tak přítomnost nešťastného a ubližovaného žáka na vysokých hodnotách.

Tab. 5. Stručné porovnání hodnot v roce 2010 a 2013

	2010	2013
Kladné pocity 5/ 35, nejlepší je 5	8. 50	10
Kvalita kolektivu 0/ 5, nejlepší je 5	2. 50	2. 50
Pocit bezpečí 1/ 7, nejlepší je 1	3. 00	2. 76
Pocit přátelství 1/ 7, nejlepší je 1	2. 56	3. 90
Atmosfera spolupráce 1/ 7, nejlepší je 1	4. 34	3. 57
Pocit důvěry 1/ 7, nejlepší je 1	4. 70	4. 23
Pocit tolerance 1/ 7, nejlepší je 1	3. 56	4. 67
Ve třídě je nešťastný žák % ANO	87. 00	80. 20
Ve třídě je ubližovaný žák % ANO	89. 45	62. 33
Do třídy se těším % ANO	75. 61	76. 21
Někdo mi pomůže s problémem % ANO	72. 34	89. 96

Problémy řešíme v klidu % ANO	57. 24	52. 50
-------------------------------	--------	--------

7. 2. Kontrolní skupina studentů C a D

Studenti z kontrolní skupiny C a D odpovídali na jednotlivé otázky „Dotazníku OG“ (viz. Příloha č. 1.), který byl inspirován Dotazníkem B- 3. Některé otázky jsou totožné, část jich je pozměněná, část nová. Cílem dotazníku je vyhledat „hraniční“ a varující hodnoty. Proto většina možností v odpovědi je v invencích „černá x bílá“. Všichni studenti měli možnost jakéhokoliv sdělení na zadní straně dotazníku.

Dotazník OG byl vytvořen pro monitorování nejen vztahů ve třídě, ale i na kolejích a průběžně v celém areálu OG.

Otázka č. 1. „Můj nejbližší kamarád“ a č. 2. „Jako přítele bych si nikdy nevybral“ je změněná na pouze jednu možnost pro odpověď. Hodnocení atraktivity a neatraktivity konkrétního studenta je součtem plusových a minusových bodů, které obdržel od ostatních. Za jméno připadá 1 bod.

Otázka č. 3. je složená z osmi otázek, na které je odpověď „ano“ nebo „ne“. Jsou zaměřené na kolektiv: „V mém OG ročníku je nejméně jeden student nešťastný. V mém OG ročníku je někdo, komu ostatní ubližují. Prostředí našeho ročníku v OG vnímám jako konfliktní.“. Další se věnují na oblast kolejí a OG celkově: „Ke svému vychovateli cítím důvěru. Vnímám koleje jako svůj „druhý domov“. Na kolejích mám přátele. V areálu OG je minimálně jedna osoba, které můžu věřit.“. Vyhodnocení pomocí procent, kdy 100% je plný počet 15-ti studentů.

Otázka č. 4. navazuje na předešlou otázku v charakteristice kvality kolektivu ročníku. Student zvolí vždy jednu (pozitivní nebo negativní) charakteristiku kolektivu. Vybírá z pocitu bezpečí/ ohrožení, pocitu přátelství/ nepřátelství, pocit důvěry/ nedůvěry, spolupráce/ nespolečné a tolerance/ netolerance. Každá charakteristika má hodnotu plusového nebo minusového 1 bodu, které se sečtou. Vzniká tedy stupnice -5/5.

Otázka č. 5. poskytuje náhled na studenty s pozitivními a negativními rysy. Dva pozitivní: spravedlivý, pomáhající. Čtyři negativní: nespravedlivý, protivný, osamocený, je mu ubližováno. Ke každé charakteristice student zvolí spolužáka, který jí odpovídá.

Otázka č. 6. mapuje sebehodnocení v kolektivu ročníku v OG. Oproti dotazníku B-3 je v druhé polovině dotazníku. Studenti mají často obtíže s utřebením sebehodnocení, pokud je na začátku. Zde mají tři možnosti: a) „jsem vždy v ročníku v centru dění“, b) „občas se akcí účastním“, c) „můj ročník o mě nejeví zájem“. Při bodování odpověď a) je za 3 body, b) za 2 body a c) za 1 bod.

Otázka č. 7. „Mám kamaráda i v jiném ročníku.“ poskytně náhled na meziročníkové vztahy. Možnost odpovědi „ano“ a „ne“ je vyhodnocena procentuálně, kdy 100% je plný počet 15-ti studentů.

7. 2. 1. Sumarizace výsledků Kontrolní skupiny C 2011/ 2014

Vyhodnocením a srovnáním základních dat je znatelný posun hodnot v hodnocení kvality kolektivu. Důvodem je razantní nárůst hodnoty v oblasti vnímání přátelství, spolupráce a tolerance. Přítomnost nešťastného, ubližovaného studenta a šikany na kolejích dle vnímání studentů mírně klesá. Mile překvapivý je razantní nárůst důvěry v kmenového vychovatele a kolejí jako „druhý domov“. Zvyšující se procento přátelství i mimo ročník ukazuje na fungující strukturu kolejí a studentského systému.

Detailnější informace z nově vzniklého Dotazníku OG jsou v tab. 6. a 7. (dále viz. příloha 7. a 8.).

Jednotlivý výpočet hodnot je jak kvalitativní, tak kvantitativní, často odvozen od výpočtu dat v dotazníku B- 3.

- sebehodnocení: k jednotlivým odpovědím jsou přiřazené konkrétní body
- a) jsou 3 body, b) 2 body, c) 1 bod. Aritmetickým průměrem je získán průměr sebehodnocení studentů v ročníku.
- kladné a záporné volby: výčet z otázek č. 1. a 2.
- pohled na třídu: vzniká součtem plusových a minusových hodnot z otázky č. 4. (fialové sloupce viz. tabulka č. 6. a 7.)
- postavení v hierarchii ročníku (průměr- žlutá, viz. tabulka č. 6. a 7.) je na základě součtu pozitivních a negativních bodů, které každý student získal. Nepoměr kladných charakteristik oproti negativním určuje, že body v oblasti „spravedlivý, pomáhající“ a „kladné volby“ jsou počítány jako zdvojené (1 kladná hodnota= 2 body)

- otázky, na které byla možnost odpovědi „ano“ a „ne“ jsou vyhodnoceny v tabulce č. 8. (dále viz. Příloha č. 7. a 8.) procentuelně.

Tab. č. 6. Záznamový arch Sekundy C

sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	ponáhající	pocit bezpečí	spolupracujeme	tolerance	pocit přátelství	pocit důvěry	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevěděný	je mu ubližováno	osamocení	pocit ohrožení	nespolupracujeme	netolerance	pocit nepřátelství	pocit nedůvěry	pozitivní	negativní	průměr/průpr	ročník	kamarád v jiném ročníku	nešťastný student OG	komu ubližují OG	koleje šikana	důvěra vychovatel	"druhý domov" koleje	koleje přátelé	důvěra na OG	konfliktní OG		
3	-1	4	0	6	0	0	0	1	1	Tom		1			2	1	1	1	0	0	0	40	3	37	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
3	-1	3	2	6	1	0	0	1	0	Andrea					2	0	1	1	0	1	22	2	20	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
2	3	2		1	1	0	1	1	1	Denisa		1		1		0	1	0	0	0	6	2	4	0	1	1	0	1	1	1	1	0	0	0		
2	-1	1			1	1	0	0	0	Marek						0	0	1	1	1	2	0	2	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	
3	3	2	1	1	1	1	0	1	1	Lukáš	1		2	1	1	0	0	1	0	0	6	5	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	
2	1	2		1	0	1	1	1	0	Adéla		1	3	1		1	0	0	0	1	6	5	1	0	0	0	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0
1	1	2	1		0	1	1	1	0	Alex				2	3	1	0	0	0	1	6	5	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0
2	-1				0	0	1	1	0	Mikoláš				1		1	1	0	0	1	0	1	-1	-1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1
3	1	1			1	0	1	1	0	Josef	1	1		1		0	1	0	0	1	2	3	-1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
2	-3	1			0	0	0	1	0	Miša				4	2	1	1	1	0	1	2	6	-4	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1
2	1	1			1	1	0	1	0	Bára	2	4	2			0	0	1	0	1	2	8	-6	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1
2	3				0	1	1	1	1	Janis	2		4			1	0	0	0	0	0	6	-6	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
3	1		1		1	0	0	1	1	Vlastimil	3	3		3		0	1	1	0	0	2	9	-7	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1
1	-3				0	0	0	1	0	Josefina		1		1	0	5	1	1	1	0	1	0	17	17	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
1	-3				0	0	0	1	0	Jana	6	4	3	5		1	1	1	0	1	0	18	18	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1

Tab. č. 7. Záznamový arch Kvinta C

sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	ponáhající	pocit bezpečí	spolupracujeme	tolerance	pocit přátelství	pocit důvěry	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevěděný	je mu ubližováno	osamocení	pocit ohrožení	nespolupracujeme	netolerance	pocit nepřátelství	pocit nedůvěry	pozitivní	negativní	průměr/průpr	ročník	nešťastný student OG	komu ubližují OG	koleje šikana	důvěra vychovatel	"druhý domov" koleje	koleje přátelé	důvěra na OG	konfliktní OG					
3	5	6	1	6	1	1	1	1	1	Tom					3	0	0	0	0	0	44	3	39	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
3	3	4	3	7	1	1	0	1	1	Andrea				1	2	0	0	1	0	0	28	3	25	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
2	1	1		2	0	1	1	1	0	Miša				2	2	1	0	0	0	1	6	4	2	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	
2	1				1	1	0	1	0	Marek						0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1	1	1	0	1	0	
3	1	1			1	0	1	1	0	Josef	1	1				0	1	0	0	1	2	2	0	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	
2	3				1	1	1	1	0	Adéla		1	2	2		0	0	0	0	1	4	5	-1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0
2	5	1			1	1	1	1	1	Denisa		1	1	1		0	0	0	0	0	2	3	-1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	
2	3				1	1	1	1	0	Mikoláš				1		0	0	0	0	1	0	1	-1	-1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	
3	5	1	1		1	1	1	1	1	Lukáš	1		2	1	2	0	0	0	0	0	4	6	-2	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	
2	3				0	1	1	1	1	Janis	1		2			1	0	0	0	0	0	3	-3	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	
2	3	1			1	1	0	1	1	Bára	1	2	2		1	2	0	0	1	0	2	8	-6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2	3				1	1	1	1	0	Alex	2	1	2	2	2	0	0	0	0	1	0	9	-9	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	
3	3				1	1	0	1	1	Vlastimil	3	3		3		0	0	1	0	0	0	9	-9	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	
2	1				0	1	1	1	0	Josefina		1		1	9	5	1	0	0	0	1	0	17	-17	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	
1	1				1	0	1	1	0	Jana	6	5	4	5	1	0	1	0	0	1	0	21	-21	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	

Tab. č. 8. Stručné porovnání hodnot v roce 2011 a 2014

	2011	2014
Postavení v kolektivu 1/ 3, nejlepší je 3	2	2
Kvalita kolektivu -5/5, nejlepší je 5	-1	3
Pocit bezpečí -15/ 15, nejlepší je 15	13	9
Pocit přátelství -15/ 15, nejlepší je 15	-1	15
Spolupráce -15/ 15, nejlepší je 15	-3	11
Pocit důvěry -15/ 15, nejlepší je 15	13	15
Pocit tolerance -15/ 15, nejlepší je 15	-5	7
V ročníku OG je nešťastný student % ANO	80. 07	73. 33
V ročníku OG je ubližovaný student % ANO	53. 33	40
Na kolejích v ročníku je šikana % ANO	46. 67	40
Důvěra ve vychovatele % ANO	66. 67	93. 33
„Druhý domov“ jsou koleje % ANO	33. 33	93. 33
Na kolejích mám přátele % ANO	80	100
V OG je osoba, kt. věřím % ANO	76. 12	100
Kamarád v jiném ročníku % ANO	33. 33	73. 33
Konfliktní prostředí v ročníku % ANO	33. 33	28. 57

7. 2. 2. Sumarizace výsledků Kontrolní skupiny D 2012/ 2015

Stejně, jako u předešlé kontrolní skupiny je viditelný nárůst kvality kolektivu obzvláště u pocitu bezpečí, spolupráce a důvěry. Snížení přítomnosti ubližovaného žáka z 60% na 6. 67% je známkou zdravé skupiny a obzvláště práce s ní. Důvěra ve vychovatele a pozitivní vnímání kolejí je navýšena o celou jeho původní hodnotu.

Tab. č. 9. Záznamový arch Sekunda D

sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	ponáhající	pocit bezpečí	spolupracujeme	tolerance	pocit přátelství	pocit důvěry	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevěděný	je mu ubližováno	osamocení	pocit ohrožení	nespolupracujeme	netolerance	pocit nepřátelství	pocit nedůvěry	pozitivní	negativní	průměr	kamarád v jiném ročníku	nešťastný student OG	komu ubližují OG	koleje šikana	důvěra vychovatel	"druhý domov" koleje	koleje přátelé	důvěra na OG	konfliktní OG
3	-3	4	5	4	0	0	0	1	0	Tomáš					1	2	1	1	1	0	1	40	3	37	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	-1	3	2	2	0	0	1	1	0	Eva					1		1	1	0	0	1	22	2	20	0	1	1	1	1	1	1	1	1
3	-1	2	1	1	0	0	1	0	1	Viktorie		1			1	2	1	1	0	1	0	6	2	4	0	1	1	0	1	1	1	0	1
2	-1	1		1	1	1	0	0	0	Anna-Marie			1			0	0	1	1	1	1	2	0	2	0	1	0	0	1	0	0	1	0
2	-1	2	1		0	1	0	1	0	Lucie					2	1	0	1	0	1	0	6	5	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1
3	1	2		1	0	1	1	1	0	Marcel				1		1	0	0	0	1	0	6	5	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0
1	-3	2	1		0	0	1	0	0	Filip				2		1	1	0	1	1	1	6	5	1	0	1	0	0	0	0	1	0	1
2	-5		4	5	0	0	0	0	0	Karolina				10	5	1	1	1	1	1	1	0	1	-1	0	0	1	1	0	0	0	0	1
2	-1	1			1	0	1	0	0	Paulína	1	1		2		2	0	1	0	1	1	2	3	-1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
1	-3	1			0	0	0	1	0	Lukáš						1	1	1	0	1	2	6	-4	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1
2	-3	1		1	0	0	0	1	0	Michal					2	1	1	1	0	1	2	8	-6	1	1	1	1	1	0	0	0	1	
3	1				0	1	1	1	0	Jany	2	6	4			1	0	0	0	1	0	6	-6	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
1	1		1		1	0	0	1	1	Jiří	1	1		2		0	1	1	0	0	2	9	-7	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1
2	-3				0	1	0	0	0	Libuše	5	2	5	5		1	0	1	1	1	1	0	17	17	0	1	1	1	1	1	1	1	1
1	-1				0	1	0	1	0	Radim	6	4	5	5		1	0	1	0	1	0	0	18	18	0	1	1	1	1	0	1	0	1

Tab. č. 10. Záznamový arch Kvinta D

D sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	ponáhající	pocit bezpečí	spolupracujeme	tolerance	pocit přátelství	pocit důvěry	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevěděný	je mu ubližováno	osamocení	pocit ohrožení	nespolupracujeme	netolerance	pocit nepřátelství	pocit nedůvěry	pozitivní	negativní	průměr	kamarád v jiném ročníku	nešťastný student OG	komu ubližují OG	koleje šikana	důvěra vychovatel	"druhý domov" koleje	koleje přátelé	důvěra na OG	konfliktní OG
3	5	4	7	5	1	1	1	1	1	Tomáš					1	0	0	0	0	0	0	40	3	37	1	1	0	0	1	1	1	1	0
3	3	1	2	1	0	1	1	1	1	Eva						1	0	0	0	0	0	22	2	20	1	1	0	0	1	1	1	1	0
3	5	1	1	1	1	1	1	1	1	Viktorie					1	0	0	0	0	0	0	6	2	4	0	0	0	0	1	1	1	1	0
3	1	1			1	1	0	1	0	Anna-Marie						0	0	1	0	1	2	0	2	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0
2	3	1			1	1	0	1	1	Lucie				1		1	0	0	1	0	0	6	5	1	0	1	0	0	1	1	1	1	0
3	1			1	0	1	1	1	0	Marcel						1	0	0	0	1	6	5	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	0
2	1	1			1	0	1	1	0	Filip				2		0	1	0	0	1	6	5	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	0
2	1	1	5	5	1	1	1	0	0	Karolina				11	7	0	0	0	1	1	0	1	-1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0
2	1	1			1	0	1	1	0	Paulína	1		1	2	2	0	1	0	0	1	2	3	-1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1
2	1	1			0	1	1	1	0	Lukáš					2	1	0	0	0	1	2	6	-4	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0
2	5	1		2	1	1	1	1	1	Michal					1	0	0	0	0	0	2	8	-6	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1
3	3				1	1	1	1	0	Jany	4	6	4			0	0	0	0	1	0	6	-6	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0
3	3				1	1	0	1	1	Jiří				4		0	0	1	0	0	2	9	-7	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0
2	3	1			1	1	1	0	1	Libuše	5	4	5	5		0	0	0	1	0	0	17	17	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1
1	3	1			1	1	0	1	1	Radim	6	4	6	5		0	0	1	0	0	0	0	18	18	0	0	1	0	1	0	1	1	0

Tab. č. 11. Stručné porovnání hodnot v roce 2012 a 2015

	2012	2015
Postavení v kolektivu 1/3, nejlepší je 3	2	2
Kvalita kolektivu -5/5, nejlepší je 5	-2	3
Pocit bezpečí -15/15, nejlepší je 15	-9	9
Pocit přátelství -15/15, nejlepší je 15	3	9
Spolupráce -15/15, nejlepší je 15	-3	9
Pocit důvěry -15/15, nejlepší je 15	-11	1
Pocit tolerance -15/15, nejlepší je 15	-3	7
V ročníku OG je nešťastný student % ANO	73.33	33.33
V ročníku OG je ubližovaný student % ANO	60	6.67
Na kolejích v ročníku je šikana % ANO	46.67	6.67
Důvěra ve vychovatele % ANO	53.33	100
„Druhý domov“ jsou koleje % ANO	40	86.67
Na kolejích mám přátele % ANO	73.33	100
V OG je osoba, kt. věřím % ANO	46.67	100
Kamarád v jiném ročníku % ANO	33.33	80
Konfliktní prostředí v ročníku % ANO	80	20

8. Ověření hypotéz

Hypotéza 1

Výsledky v hodnotě „kvalita kolektivu“ u zkoumané skupiny studentů A a skupiny studentů B budou po programu primární prevence „negativní“ (žádný posun nebo menší než jeden bod)

Porovnáním hodnot z tab. č. 3. a 4. vyplývá, že u skupiny A byla hodnota „kvalita kolektivu“ v sekundě 2. 10 a v kvintě 2. 90. U skupiny B byla hodnota v sekundě i kvintě totožná 2. 5.

Hypotéza se potvrdila

Podhypotéza 1

Postavení studentky Juliany ze skupiny A v sekundě a následně kvintě bude nezměněné, na spodní hranici oblíbenosti v třídní hierarchii.

Pozice Juliany během tří let „propadla“ na poslední místo (vysoký počet záporných voleb, nulový počet kladných voleb, 10 označena za osamělého studenta)

Podhypotéza 1 se potvrdila.

Podhypotéza 2

Vnímání přítomnosti nešťastného a ubližovaného studenta ostatními, je v skupině A a skupině B v kvintě nad hranicí 70%.

Ve skupině A v kvintě jsou hodnoty vnímání nešťastného žáka 60. 33%, ubližovaného žáka 87. 20%. U skupiny B v kvintě se nešťastný žák pohybuje v 80. 20%, ubližovaný žák 62. 30%.

Podhypotéza 2 se nepotvrdila

Hypotéza 2

Kvalita třídního kolektivu skupiny C a skupiny D se bude v kvintě pohybovat nad hodnotou „2“ v klasifikační stupnici -5/ 5, kdy 5 je nejlepší hodnota.

Dle srovnání hodnot v tab. 8. a 9. je hodnota „kvality třídního kolektivu“ u obou kontrolních skupin v kvintě „3“.

Hypotéza 2 se potvrdila.

Podhypotéza 1

Vnímání přítomnosti nešťastného a ubližovaného studenta ostatními je ve skupině C a skupině D v kvintě pod hranicí 30%.

U kontrolní skupiny C je přítomnost nešťastného studenta 73. 33%, ubližovaného studenta 40%. U druhé skupiny D jsou hodnoty podstatně nižší: nešťastný student 33. 33%, ubližovaný student 6. 67%. Přestože jsou tyto výsledky velice nadějně, podhypotéza 1 se nepotvrdila.

Podhypotéza 2

Pozitivní hodnoty důvěry ve vychovatele a vnímání kolejí jako „druhého domova“, bude u skupiny studentů C a D v kvintě nad hranicí 85%.

U skupiny C je důvěra ve vychovatele i vnímání kolejí jako „druhý domov“ 93. 33%. Ve skupině D je vnímání kolejí jako druhého domova 86. 67% a důvěra ve vychovatele velice pozitivních 100%.

Podhypotéza 2 se potvrdila.

9. Diskuse

V této práci jsem se zaměřila na zmapování problematiky efektivity primární prevence ve specifickém prostředí kolejní školy. K výzkumu mě přivedla má bakalářská práce, v níž jsem se zaměřila na téma problémového, negativního chování. Má praxe mě přivedla ke zjištění, že všechny postupy a metody, které v OG používáme při komplexní práci se studenty, musí být tak specifické, jak specifické je naše prostředí. Jelikož se v Čechách nemáme od koho učit, většina postupů vzniká metodou „pokus- omyl“.

V první části výzkumu jsem spolupracovala s výzkumnou skupinou studentů. Jednalo se o dva ročníky, rok po sobě jdoucí. Skupina A (sekunda 2009) a skupina B (sekunda 2010). V průběhu zadávání jednotlivých dotazníků byla většina studentů přístupná komunikaci a k vyplňování přistupovali zodpovědně. Zpočátku spíše naslouchali, při možnosti dotázat se na nějaké nejasnosti, plně využili poskytnutý čas. Většina otázek se týkala jejich rozporuplných pocitů, v souvislosti se situací ve škole, která se liší se situací na kolejích. U některých studentů je rozdílné chování, ale také pohled kolektivu na ně, jako na jednotlivce. Proto jsem zvolila možnost určitého doplnění a vysvětlení na zadní stranu testu. Z obou skupin (30 testů) tuto možnost využilo 12 studentů.

Celkový dojem z těchto „dovětků“ je, že jednotlivci, ve škole vnímaní jako introvertní a submisivní nebo naopak s dominantním přístupem, mají na kolejích opačné projevy. Tato nesourodost je vnímaná i v pohledu na kolektiv a postavení jednotlivce v něm.

Například studentka Juliana z výzkumné skupiny A je ve výsledcích vyhodnocena jako nejvíce osamělý student ze třídy, se známkami ubližování. Po třech letech se její „výsledky“ téměř nezměnily. Při následném preventivním programu se s nimi pracovalo, jako s validními. V blocích, zaměřených na posilování vztahů v kolektivu a prevenci šikany, se Juliana cítila nepříjemně. Dle jejích slov se chce ve třídě soustředit na studium, tudíž se s nikým „nevybavuje“. Je pravdou, že některá doplnění na dotaznicích s Julianiným vyjádřením souhlasí. Na kolejích je velice kontaktní a otevřená, osaměle nepůsobí. Podhypotéza 1 (Hypotézy 1) byla sice výzkumem potvrzena, neodpovídá však reálnému stavu. Také vyhodnocení „kvality kolektivu“ (Hypotéza 1) nepodporovalo informace z pozorování. Skupina B měla v sekundě i v kvintě totožný výsledek 2. 50 (na stupnici 0/ 5, kdy 5 je nejlepší), což bylo překvapující, protože z rozhovoru s jednotlivými

studenty je zřejmé, že v kolektivu je přítomná vysoká úroveň netolerance, nespolupráce a nepřátelství. Pokud studenti vyplňovali dotazníky zodpovědně, na vině jsou nekvalitní původní informace o kolektivu nebo špatně zvolený preventivní program.

Nejen doplňující informace od dětí v dotaznících, ale také vlastní pozorování jednotlivých studentů a informace od ostatních vychovatelů, učitelů a ped. pracovníků, nekorespondovalo s celkovým dojmem z výsledků sociometrie. Tento rozkol upozornil na určitou mezeru v práci se studenty. Proto jsem po konzultaci s výchovným poradcem vytvořila specifický dotazník, který efektivněji zmapuje kolektiv ročníku v prostředí nejen školy, ale i kolejí. Výsledky z něj jsou používány při programu primární prevence.

Jako kontrolní skupiny byly zvoleny následující sekunda C (2011) a sekunda D (2012). Hypotéza 2 a její podhypotézy jsou důsledkem, že získání objektivních a pravdivých informací o kolektivu je stěžejní. Nejedná se o „ego hladící“ výsledky o 100% důvěře ve vychovatele, i když toto zjištění je milým potvrzením a důsledkem nejen mé práce. Hlavními ukazateli efektivity je Podhypotéza 1 (Hypotézy 2). Právě nepotvrzení v hodnotách přítomnosti ubližovaného, nešťastného studenta a šikany v kolektivu (nejen ve třídě, ale i na kolejích) je souhlasné se současným stavem v ročníku. Díky těmto poznatkům jsme získali nástroj, který podpoří efektivitu primární prevence v celém areálu školy.

10. Závěr

Tato diplomová práce se zabývá tématem efektivitu prevence ve specifickém prostředí kolejní školy. První výzkumný cíl se zaměřil na validitu získaných informací na základě sociometrického dotazníku B- 3. Výsledky výzkumných skupin A a B dokazují, že efektivita preventivního programu „stojí“ na zjištění reálných vztahů a postojů ve zkoumaném kolektivu. Pokud již v počátku pracujeme s informacemi, neodpovídajícími a chybně mapujícími skupinu, jsou bloky (zaměřené právě na kolektiv) neefektivní, někdy i studenty matoucí.

Hlavní výzkumný cíl, podpora preventivního programu, na základě zajištění objektivní zprávy o situaci v ročníku, v celém spektru kolejní školy, byl stanoven za základě mé bakalářské práce, ve které jsem se skupině a negativnímu chování věnovala. Již zde byl patrný rozdíl mezi školou a koleji. Cílovou skupinou byli studenti kolejní školy, kdy se věkové rozpětí pohybovalo mezi 11- 20. Tito studenti se na osmiletém gymnáziu vzdělávají v „kolejním systému“ dva a více školních let. Všechny výzkumy jsem prováděla osobně a výsledky konzultovala se školní psycholožkou, speciální pedagožkou, výchovnou poradkyní a metodikem prevence. Jelikož prostředí, ve kterém výzkumy probíhaly, je specifické, v České republice jediné, není možná použitelnost zjištěných výsledků mimo něj.

Byly nastaveny dvě hypotézy a čtyři podhypotézy. Hypotézy byly potvrzeny a dvě podhypotézy nepotvrzeny. Paradoxně potvrzení hypotéz ukazuje na neefektivitu zkoumání a následného programu. Oproti tomu nepotvrzení Podhypotézy 1 (Hypotéza 2) dokládá, že nový Dotazník OG je důležitou podmínkou pro následující preventivní program.

Pro budoucí využití a další výzkum bych určila oblast konkrétně primárně preventivního programu a jeho „vytvarování“ podle požadavků kolejních škol. Jsou oblasti, které běžný program neobsahuje (ani nemůže) a zatím prevence probíhá pouze v rámci kolejí. Je žádoucí mít ucelený program primární prevence s propojením školy a kolejí. Kolejní škola je na těchto zásadách postavena. Jelikož nemá v České republice historický vývoj, je nutné učit se od ostatních kolejních škol v cizině. Není však možné obecnou charakteristiku „nasadit“ na školu v našem prostředí, ale v průběhu si vytvářet vlastní přístupy a hodnocení. Pracuji zde od jejího vzniku a mohu potvrdit, že často je

jedinou možnou metodou „pokus x omyl“. Pozitivní dopady jsou zachovány a zapracovány do metodiky práce na kolejní škole. Přestože je množství dotazníků, šetření a jiných technik, nejpřesnější zpětnou vazbu dostaneme od studentů samotných. Dle rozhovorů s nimi mohu potvrdit výsledky hypotéz.

Seznam obrázků a tabulek

Tab. 1. Mapa vnějších projevů šikanování, Kolář (2011)

Tab. 2: Rozdíly mezi šikanováním a škádlením (Kolář, 2011)

Tab. 3. Základní formy šikany, Kolář (2011)

Tab. 4. Stručné porovnání hodnot v roce 2009 a 2012

Tab. 5. Stručné porovnání hodnot v roce 2010 a 2013

Tab. 6. Záznamový arch sekunda C

Tab. 7. Záznamový arch kvinta C

Tab. 8. Stručné porovnání hodnot v roce 2011 a 2014

Tab. 9. Záznamový arch sekunda D

Tab. 10. Záznamový arch kvinta D

Tab. 11. Stručné porovnání hodnot v roce 2012 a 2015

Seznam použité literatury

Sekundární literatura

- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80- B717- 8B463- BX.
- EMMEROVÁ, I. *Prevenca Sociálnopatologických javov v školskom prostredí*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2007. ISBN 9788080834401.
- FARRELL, P. *Children with Emotional and Behavioural Difficulties: Strategies for Assessment and Intervention*. London, GBR: Falmer Press, 1995. ISBN 780750703628.
- FLEISCHMANN, O. *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi*. Ústí nad Labem: UJEP, 1998, ISBN 80- 7044- 206- 9.
- HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-198-3.
- KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-871-5.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80- 7178- 513- X.
- KRATOCHVÍL, S. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha: Galén, 2005. ISBN 80-7262-347-8.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-657-8.
- KRAUS B., HRONCOVÁ I. *Sociální patologie*. Praha: Gaudeamus 2007. ISBN 978-80-7041-896-3.
- KUCHARSKÁ, A. *Specifické poruchy učení a chování– Sborník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80B7178B389B7.
- LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, ISBN 80-704-1088-4.
- LOVAŠ, J. *Malé sociálne skupiny*. In. SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978- 80- 247- 1428- 8.
- Materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ. *Nástrahy dnešní doby*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2011. ISBN 978- 80- 87553- 23- 7.
- Materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ. *Patologické vztahy ve skupině*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2011. ISBN 978- 80- 87553- 23- 7.

Materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ. *Problémy se třídou?*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2011. ISBN 978- 80- 87553- 40- 4.

Materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ. *Problémové situace v kolektivu*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2011. ISBN 978- 80- 87553- 24- 4.

Materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ. *Vybrané formy rizikového chování*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2011. ISBN 978- 80- 87553- 25- 1.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2007. ISBN 80- 7367- 325-8.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80- B7169- B587B4.

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3678-258.

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy Č.j.: 14514/2000-51. k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže

Metodické doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č.j.: 21291/2010-28

Metodický pokyn MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních Č.j.: 22294/2013-1

MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-802-1045- 507.

MUNDEN, A., ARCELUS, J. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80- B717- 8B625 BX.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80- 200-0628-1

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0690.

NAVRÁTIL, S., MATTIOLI, J., *Problémové chování dětí a mládeže*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3672-3

NOVOTNÁ, E., *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2957-2.

PETRUSEK, M. *Sociometrie*. Praha: Svoboda, 1969.

PETRUSEK, M., MILTOVÁ A., VODÍKOVÁ A. *Sociologické školy, směry, paradigmata*. Praha : Slon,

2000. ISBN 80-85850-81-8.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Prevence sociálně patologických jevů*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s., 2003. ISBN 80-86568-04-0.

ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-802-4729-916.

ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1174-4.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2002. ISBN 978-80-247-1821-7.

SKALKOVÁ, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN, 1985.

SLAVÍKOVÁ, I., HOMOLOVÁ, K., DOLEŽEL, P. *Sociometricko-ratingový dotazník V. Hrabala, st.* Praha: IPPP ČR, 2005.

Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2001 – 2004

TRAIN, A. *Specifické poruchy chování a pozornosti*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80- B717-8B13- 1B2

URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociální deviace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-133-5.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémových dětí a mládeže : Učební text pro vychovatele*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, Pedagogická fakulta, 2000. ISBN 80-7083-369-6.

VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-802-4610-740.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80- 246- 0841-3.

VEČERKA, K., a kol. *Sociálně patologické jevy u dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. ISBN 80-86008-74-6.

Vnitřní materiál Open Gate: *Směrnice pro vyhodnocení dotazníku B- 3*. Praha. 2010.

VOJTOVÁ, V. *Kapitoly z etopedie I. : přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-45-73-6.

ZÁKON č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

ZÁKON č. 359/99 Sb., na sociálněprávní ochranu dětí

Slovníky a encyklopedie

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 807- 17-8303- X.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80- 7178-535-0.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80- 7178- 252- 1.

Elektronické zdroje

Národní informační centrum pro mládež. 2015 [online]. Národní inf. centrum pro mládež [cit. 13. 5. 2015]. Dostupné z <http://www.nicm.cz/>

Prev. centrum. 2015 [online]. Prev. centrum. [cit. 13. 5. 2015]. Dostupné z <http://www.prevcentrum.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1.: Dotazník č. 1. „Dotazník OG“

Příloha č. 2.: Dotazník č. 2. „Dotazník B- 3“

Příloha č. 3. Záznamový arch Sekunda A 2009

Příloha č. 4. Záznamový arch Kvinta A 2012

Příloha č. 5. Záznamový arch Sekunda B 2010

Příloha č. 6. Záznamový arch Kvinta B 2013

Příloha č. 7. Záznamový arch Sekunda C 2011

Příloha č. 8. Záznamový arch Kvinta C 2014

Příloha č. 9. Záznamový arch Sekunda D 2012

Příloha č. 10. Záznamový arch Kvinta D 2015

Příloha č. 1.

Dotazník OG

Jméno a příjmení:

ročník:

datum

1. Můj neblížeší kamarád:

2. Jako přítele (přítelkyni) bych si nikdy nevybral:

3. Odpověz na následující otázky „ano“ - „ne“:

V mém OG ročníku je nejméně jeden student, který je nešťastný	ano	ne
V mém OG ročníku je někdo, komu ostatní ubližují	ano	ne
V mém ročníku je na kolejích šikana	ano	ne
Ke svému vychovateli cítím důvěru	ano	ne
Vnímám kolejje jako svůj „druhý domov“	ano	ne
Na kolejích mám přátele	ano	ne
V areálu OG je minimálně jedna osoba, které můžu věřit	ano	ne
Prostředí našeho ročníku v OG vnímám jako konfliktní	ano	ne

4. Zakroužkuj, jak se ve svém ročníku na OG cítíš:

pocit bezpečí	pocit ohrožení	pocit přátelství	pocit nepřátelství
spolupracujeme	nespolupracujeme	pocit důvěry	pocit nedůvěry
tolerance	netolerance		

5. Kdo z tvého ročníku je:

spravedlivý:	nespravedlivý:
pomáhající:	protivný:
osamocení:	je mu ubližováno:

6. Sám sebe hodnotím:

a) jsem vždy v ročníku v centru dění	b) občas se akcí účastním
c) můj ročník o mě nejeví zájem	

7. Mám kamaráda i v jiném ročníku

ano ne

Příloha č. 2.

DOTAZNÍK B-3

JMÉNO A PŘÍJMENÍ:

TŘÍDA:

DATUM:

1. Mezi mé přátele v naší třídě patří:

1.

2.

3.

2. Jako přítele (přítelkyni) bych si nikdy nevybral:

1.

2.

3.

3. Sám sebe hodnotím:

a) jsem vždy v centru dění ve třídě

b) občas se účastním a jsem obvykle o akcích ve třídě informován

c) párkrát jsem se akci ve třídě účastnil, ale nebývám informován

d) zdá se, že o mou účast třída příliš nestojí

e) o dění ve třídě nejevím zájem

4. Odpověz na následující otázky *ano – ne*:

Ve třídě je nejméně jeden žák, který je nešťastný ano ne

Ve třídě je někdo, komu ostatní ubližují ano ne

Stává se, že se do školy těším ano ne

Většinou se najde někdo, kdo mi pomůže s problémem ano ne

Společné problémy řešíme většinou v klidu ano ne

5. Zakroužkuj číslici, která vyjadřuje míru tvých pocitů ve třídě:

pocit bezpečí	1	2	3	4	5	6	7	pocit ohrožení
pocit přátelství	1	2	3	4	5	6	7	pocit nepřátelství
atmosféra spolupráce	1	2	3	4	5	6	7	atm. lhostejnosti
pocit důvěry	1	2	3	4	5	6	7	pocit nedůvěry
atmosféra tolerance	1	2	3	4	5	6	7	atm. netolerance

6. Najdi některého ze spolužáků, který je:

spravedlivý: _____ protivný: _____

spolehlivý: _____ nespravedlivý: _____

zábavný: _____ nevděčný: _____

vždy v centru dění: _____ nespolehlivý: _____

se všemi za dobře: _____ osamocený: _____

Příloha č. 3. Záznamový arch Sekunda A 2009

kladné pocity	sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	spolehlivý	záživný	vždy v centru	se všemi za dobře	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevědčtý	nespolehlivý	osamocení	pozitivní	negativní	suma	průměr
12	a	1	7	5	4	3	1	0	Ondra	0	0	0	0	0	1	21	1	22	20
16	a	1	7	3	2	5	3	1	Dominika K.	1	1	0	0	2	1	21	5	26	16
16	b	2	9	2	1	3	0	0	David	0	0	0	0	0	1	15	1	16	14
9	a	2	9	1	2	1	1	1	Sára	1	1	0	1	0	0	15	3	18	12
9	b	3	12	0	0	0	0	1	Kristýna	0	0	0	1	0	0	13	1	14	12
6	a	2	4	2	4	1	0	3	Tomáš	2	0	0	0	0	0	14	2	16	12
9	b	2	15	0	0	0	1	2	Dominika T.	9	1	1	0	0	0	18	11	29	7
3	c	3	2	1	0	0	0	2	Markéta	0	0	0	0	0	1	5	1	6	4
7	c	2	15	0	0	1	1	0	Jakub	6	1	5	3	1	0	17	16	33	1
4	d	3	0	0	0	0	0	0	Jan	3	0	0	0	1	0	0	4	4	-4
5	d	4	3	0	0	0	0	0	Sylvie	7	1	0	1	1	0	3	10	13	-7
5	a	2	2	0	0	0	3	3	Tereza	6	2	4	0	4	0	8	16	24	-8
14	b	1	2	0	0	1	0	0	Aris	8	5	0	2	1	0	3	16	19	-13
9	d	2	3	1	2	0	0	0	Juliana	12	0	0	0	1	10	6	23	29	-17
19	c	2	0	0	0	0	1	0	Jana	6	3	0	7	1	1	1	18	19	-17

Počet studentů 15

Počet zúčastněných 15 100%

Kladné pocity 5/ 35, nejlepší je 5 9. 50

Kvalita kolektivu 0/ 5, nejlepší je 5 2. 10

Pocit bezpečí 1/ 7, nejlepší je 1 5. 70

Pocit přátelství 1/ 7, nejlepší je 1 3. 89

Atmospéra spolupráce 1/ 7, nejlepší je 1 4. 56

Pocit důvěry 1/ 7, nejlepší je 1 4. 26

Pocit tolerance 1/ 7, nejlepší je 1 3. 50

Ve třídě je nešťastný žák % ANO 80. 07

Ve třídě je ubližovaný žák % ANO 60. 50

Do třídy se těším % ANO 70. 30

Někdo mi pomůže s problémem % ANO 76. 12

Problémy řešíme v klidu % ANO 69. 20

Žáci v kladné polovině třídy % 60

Počet vzájemných voleb

Kladných	8
Záporných	6

Příloha č. 4. Záznamový arch Kvinta A 2012

kladné pocity	sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	spolehlivý	záživný	vždy v centru	se všemi za dobře	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevěděný	nespolehlivý	osamocení	pozitivní	negativní	suma	průměr
10	a	2	9	5	3	5	1	0	Ondra	0	0	0	0	0	1	21	1	22	20
16	a	3	9	3	4	5	3	1	Dominika K.	1	1	0	0	2	1	25	5	30	20
16	b	3	9	3	1	3	0	0	David	0	0	0	0	0	0	16	1	17	15
6	a	2	4	2	4	1	0	3	Tomáš	2	0	0	0	0	0	14	2	16	12
9	b	3	12	0	0	0	0	1	Kristýna	0	0	1	1	0	0	13	2	15	11
9	a	3	9	1	1	0	1	1	Sára	1	1	0	1	0	0	13	3	16	10
7	c	4	15	0	0	1	1	0	Jakub	6	1	5	3	2	0	17	17	34	0
9	b	3	15	0	0	0	1	2	Dominika T.	9	1	1	0	0	0	18	11	29	7
3	c	3	2	0	0	0	0	2	Markéta	0	0	0	0	0	0	4	0	4	4
4	d	3	0	0	0	0	0	0	Jan	3	0	0	0	1	0	0	4	4	-4
5	e	2	2	0	0	0	3	3	Tereza	6	2	5	2	5	0	8	20	28	-12
5	d	4	0	0	0	0	0	0	Sylvie	9	1	0	1	1	2	0	14	14	-14
19	c	2	0	0	0	0	1	0	Jana	9	3	0	5	2	1	1	20	21	-19
14	e	3	0	0	0	0	0	0	Aris	12	5	0	2	1	0	0	20	20	-20
9	d	3	0	1	2	0	0	0	Juliana	15	0	0	0	1	10	3	26	29	-23

Počet studentů	15	
Počet zúčastněných	15	100%
Kladné pocity 5/ 35, nejlepší je 5	9. 40	
Kvalita kolektivu 0/ 5, nejlepší je 5	2. 90	
Pocit bezpečí 1/ 7, nejlepší je 1	3. 95	
Pocit přátelství 1/ 7, nejlepší je 1	3. 83	
Atmospéra spolupráce 1/ 7, nejlepší je 1	4. 25	
Pocit důvěry 1/ 7, nejlepší je 1	5. 30	
Pocit tolerance 1/ 7, nejlepší je 1	4. 22	
Ve třídě je nešťastný žák % ANO	60. 33	
Ve třídě je ubližovaný žák % ANO	87. 20	
Do třídy se těším % ANO	60. 43	
Někdo mi pomůže s problémem % ANO	76. 50	
Problémy řešíme v klidu % ANO	60. 67	
Žáci v kladné polovině třídy %	60	
Počet vzájemných voleb		

Kladných	6
Záporných	7

Příloha č. 5. Záznamový arch Sekunda B 2010

kladné pocity	sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	spolehlivý	zábavný	vždy v centru	se všemi za dobře	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevděčný	nespolehlivý	osamocený	pozitivní	negativní	suma	průměr
16	a	1	10	6	5	5	4	2	Adam	3	0	0	0	0	0	32	3	35	29
10	a	3	9	3	2	1	1	3	Alžběta	2	0	0	0	0	0	19	2	21	17
9	b	2	8	0	2	2	0	2	Dominik	6	0	1	1	2	0	21	10	31	11
19	c	2	0	4	3	0	2	2	Anna	0	0	0	0	0	1	11	1	12	10
14	e	3	7	0	0	0	0	0	Marie	0	0	0	0	0	0	7	0	7	7
9	e	2	13	0	0	1	0	0	Robert	9	1	0	0	1	0	14	11	25	3
3	e	4	3	0	0	0	0	0	Eliška	9	1	0	3	0	2	3	1	4	2
6	b	2	4	1	1	0	1	1	Hanka	5	0	0	0	0	1	8	6	14	2
5	e	2	2	0	0	1	3	3	Thea	6	0	2	1	0	0	9	9	18	0
7	a	1	14	0	0	3	1	0	Filip	14	3	0	0	3	0	18	20	38	-2
8	a	2	8	0	0	1	1	0	Tadeáš	8	3	2	3	6	0	10	22	32	-12
3	c	3	2	0	0	1	0	0	Nikolas	6	0	0	0	0	0	3	6	9	-3
4	d	3	0	0	0	0	2	2	Aneta	3	1	8	6	1	0	4	19	23	-15
9	d	3	0	1	2	0	0	0	Eva	10	3	0	0	1	6	3	20	23	-17
5	d	4	0	0	0	0	0	0	Sára	9	3	2	1	1	5	0	21	21	-21

Počet studentů 15

Počet zúčastněných 15 100%

Kladné pocity 5/ 35, nejlepší je 5 8. 50

Kvalita kolektivu 0/ 5, nejlepší je 5 2. 50

Pocit bezpečí 1/ 7, nejlepší je 1 3. 00

Pocit přátelství 1/ 7, nejlepší je 1 2. 56

Atmospéra spolupráce 1/ 7, nejlepší je 1 4. 34

Pocit důvěry 1/ 7, nejlepší je 1 4. 70

Pocit tolerance 1/ 7, nejlepší je 1 3. 56

Ve třídě je nešťastný žák % ANO 87. 00

Ve třídě je ubližovaný žák % ANO 89. 45

Do třídy se těším % ANO 75. 61

Někdo mi pomůže s problémem % ANO 72. 34

Problémy řešíme v klidu % ANO 57. 24

Žáci v kladné polovině třídy % 60

Počet vzájemných voleb

Kladných	5
Záporných	5

Příloha č. 6. Záznamový arch Kvinta B 2013

Kladné pocity	sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	spolehlivý	záživný	vždy v centru	se všemi za dobře	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevěděný	nespolehlivý	osamocený	pozitivní	negativní	suma	průměr
45	a	2	15	5	5	5	4	2	Adam	2	0	0	0	1	0	36	3	39	33
11	a	2	10	4	2	1	3	3	Alžběta	3	0	0	0	1	0	23	4	27	21
8	a	2	8	0	2	2	0	2	Dominik	8	0	1	1	0	0	21	10	31	11
12	b	3	3	3	3	0	1	2	Anna	2	0	0	0	0	1	12	3	15	9
12	b	3	6	0	0	0	0	0	Marie	0	0	0	0	0	0	6	0	6	6
7	b	3	4	2	1	0	1	1	Hanka	3	0	0	0	0	1	9	4	13	5
10	e	2	10	0	0	1	0	0	Robert	6	0	0	0	1	0	11	7	18	3
5	b	2	6	0	0	1	2	3	Thea	6	0	2	1	0	0	12	9	21	3
4	e	2	2	0	0	1	0	0	Nikolas	3	0	0	0	0	0	3	3	6	0
5	e	5	0	0	0	0	0	0	Eliška	9	0	0	3	0	2	0	1	1	-1
9	a	1	14	0	0	3	1	0	Filip	15	3	0	0	3	0	18	21	39	-3
8	e	2	10	0	0	1	1	0	Tadeáš	8	3	2	3	6	0	12	22	34	-10
6	d	3	0	1	2	0	0	0	Eva	10	3	0	0	1	6	3	20	23	-17
4	a	2	2	0	0	0	2	2	Aneta	6	3	8	6	1	0	6	24	30	-18
8	d	4	0	0	0	0	0	0	Sára	9	3	2	1	1	5	0	21	21	-21

Počet studentů 15

Počet zúčastněných 15 100%

Kladné pocity 5/ 35, nejlepší je 5 10

Kvalita kolektivu 0/ 5, nejlepší je 5 2. 50

Pocit bezpečí 1/ 7, nejlepší je 1 2. 76

Pocit přátelství 1/ 7, nejlepší je 1 3. 90

Atmospéra spolupráce 1/ 7, nejlepší je 1 3. 57

Pocit důvěry 1/ 7, nejlepší je 1 4. 23

Pocit tolerance 1/ 7, nejlepší je 1 4. 17

Ve třídě je nešťastný žák % ANO 80. 20

Ve třídě je ubližovaný žák % ANO 62. 30

Do třídy se těším % ANO 76. 21

Někdo mi pomůže s problémem % ANO 89. 96

Problémy řešíme v klidu % ANO 52. 50

Žáci v kladné polovině třídy % 60

Počet vzájemných voleb

Kladných	6
Záporných	5

Příloha č. 7. Záznamový arch Sekunda C 2011

sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	pomáhající	pocit bezpečí	spolupracujeme	tolerance	pocit přátelství	pocit důvěry	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevěděl	je mu ubližováno	osamocení	pocit ohrožení	nespolupracujeme	netolerance	pocit nepřátelství	pocit nedůvěry	pozitivní	negativní	průměr	kamarád v jiném ročníku	nešťastný student OG	komu ubližuji OG	koleje šikana	důvěra vychovatel	"druhý domov" koleje	koleje přátelé	důvěra na OG	konfliktní OG
3	-1	4	1	6	0	0	0	1	1	Tom		1			2	1	1	1	0	0	0	40	3	37	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	-1	3	2	6	1	0	0	1	0	Andrea					2	0	1	1	0	1	0	22	2	20	0	1	1	1	1	1	1	1	1
2	3	2		1	1	0	1	1	1	Denisa		1		1		0	1	0	0	0	0	6	2	4	0	1	1	0	1	1	1	0	0
2	-1	1			1	1	0	0	0	Marek						0	0	1	1	1	1	2	0	2	0	1	0	0	1	0	0	1	0
3	3	2	1	1	1	1	0	1	1	Lukáš	1		2	1	1	0	0	1	0	0	0	6	5	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
2	1	2		1	0	1	1	1	0	Adéla		1	3	1		1	0	0	0	1	0	6	5	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0
1	1	2	1		0	1	1	1	0	Alex				2	3	1	0	0	0	1	0	6	5	1	0	1	0	0	0	0	1	0	1
2	-1				0	0	1	1	0	Mikoláš				1		1	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	0	1	1
3	1	1			1	0	1	1	0	Josef	1	1		1		0	1	0	0	1	2	3	-1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0
2	-3	1			0	0	0	1	0	Míša				4	2	1	1	1	0	1	2	6	-4	1	1	0	0	1	0	1	0	1	1
2	1	1			1	1	0	1	0	Bára	2	4	2			0	0	1	0	1	2	8	-6	0	1	1	1	1	0	1	0	1	0
2	3				0	1	1	1	1	Janis	2		4			1	0	0	0	0	0	6	6	-6	0	0	0	0	0	1	1	0	0
3	1		1		1	0	0	1	1	Vlastimil	3	3		3		0	1	1	0	0	2	9	-7	1	1	1	0	0	0	1	1	1	
1	-3				0	0	0	1	0	Josefina		1		1	0	5	1	1	1	0	1	0	17	-17	0	1	1	1	1	1	0	1	1
1	-3				0	0	0	1	0	Jana	6	4	3	5		1	1	1	0	1	0	0	18	-18	0	1	1	1	1	0	1	0	1

Počet studentů	15	
Počet zúčastněných	15	100%
Postavení v kolektivu 1/ 3, nejlepší je 3	2	
Kvalita kolektivu -5/5, nejlepší je 5	-1	
Pocit bezpečí -15/ 15, nejlepší je 15	13	
Pocit přátelství -15/ 15, nejlepší je 15	-1	
Spolupráce -15/ 15, nejlepší je 15	-3	
Pocit důvěry -15/ 15, nejlepší je 15	13	
Pocit tolerance -15/ 15, nejlepší je 15	-5	
V ročníku OG je nešťastný student % ANO	80.	07
V ročníku OG je ubližovaný student % ANO	53.	33
Na kolejích v ročníku je šikana % ANO	46.	67
Důvěra ve vychovatele % ANO	66.	67
„Druhý domov“ jsou koleje % ANO	33.	33
Na kolejích mám přátele % ANO	80	
V OG je osoba, kt. věřím % ANO	76.	12
Kamarád v jiném ročníku % ANO	33.	33
Konfliktní prostředí v ročníku % ANO		33. 33
Počet vzájemných voleb		

Kladných 3

Záporných 2

Příloha č. 8. Záznamový arch Kvinta C 2014

sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	ponáhající	pocit bezpečí	spolupracujeme	tolerance	pocit přátelství	pocit důvěry	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevědčný	je mu ubližováno	osamocení	pocit ohrožení	nespolupracujeme	netolerance	pocit nepřátelství	pocit nedůvěry	pozitivní	negativní	průměr	ročník	nešťastný student OG	komu ubližují OG	koleje šikana	důvěra vychovatel	"druhý domov" koleje	koleje přátelé	důvěra na OG	konfliktní OG
3	5	6	11	6	1	1	1	1	1	Tom					3	0	0	0	0	0	0	44	3	39	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	3	4	3	7	1	1	0	1	1	Andrea					1	2	0	0	1	0	0	28	3	25	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	1	1		2	0	1	1	1	0	Miša				2	2	1	0	0	0	0	1	6	4	2	1	1	0	0	1	1	1	1	0
2	1				1	1	0	1	0	Marek						0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1	0
3	1	1			1	0	1	1	0	Josef	1	1				0	1	0	0	1	0	2	2	0	1	0	0	0	1	1	1	1	0
2	3				1	1	1	1	0	Adéla		1	2	2		0	0	0	0	1	0	4	5	-1	1	0	0	0	1	1	1	1	0
2	5	1			1	1	1	1	1	Denisa		1	1		1	0	0	0	0	0	0	2	3	-1	1	1	0	0	1	1	1	1	0
2	3				1	1	1	1	0	Mikoláš				1		0	0	0	0	1	0	0	1	0	-1	0	0	1	1	1	1	1	0
3	5	1	1		1	1	1	1	1	Lukáš	1		2	1	2	0	0	0	0	0	0	4	6	-2	1	1	0	0	1	1	1	1	0
2	3				0	1	1	1	1	Janis	1		2			1	0	0	0	0	0	0	3	-3	0	0	0	0	1	1	1	1	0
2	3	1			1	1	0	1	1	Bára	1	2	2		1	2	0	0	1	0	0	2	8	-6	1	1	1	1	1	1	1	1	
2	3				1	1	1	1	0	Alex	2	1	2	2	2	0	0	0	0	1	0	0	9	-9	0	1	0	0	1	1	1	1	0
3	3				1	1	0	1	1	Vlastimil	3	3		3		0	0	1	0	0	0	0	9	-9	1	1	1	0	1	1	1	1	0
2	1				0	1	1	1	0	Josefina		1		1	9	5	1	0	0	0	1	0	17	-17	1	1	1	1	1	1	1	1	0
1	1				1	0	1	1	0	Jana	6	5	4	5	1	0	1	0	0	1	0	0	21	-21	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Počet studentů 15

Počet zúčastněných 15 100%

Postavení v kolektivu 1/ 3, nejlepší je 3 2

Kvalita kolektivu -5/5, nejlepší je 5 3

Pocit bezpečí -15/ 15, nejlepší je 15 9

Pocit přátelství -15/ 15, nejlepší je 15 15

Spolupráce -15/ 15, nejlepší je 15 11

Pocit důvěry -15/ 15, nejlepší je 15 15

Pocit tolerance -15/ 15, nejlepší je 15 7

V ročníku OG je nešťastný student % ANO 73, 33

V ročníku OG je ubližovaný student % ANO 40

Na kolejích v ročníku je šikana % ANO 40

Důvěra ve vychovateli % ANO 93, 33

„Druhý domov“ jsou koleje % ANO 93, 33

Na kolejích mám přátele % ANO 100

V OG je osoba, kt. věřím % ANO 100

Konfliktní prostředí v ročníku % ANO 28, 57

Kamarád v jiném ročníku % ANO 73, 33

Počet vzájemných voleb

Kladných	4
Záporných	1

Příloha č. 9. Záznamový arch Sekunda D 2012

sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	pomáhající	pocit bezpečí	spolupracujeme	tolerance	pocit přátelství	pocit důvěry	jmeno studenta	zaporne volby	provovny	nespravedlivý	nevěčný	je mu ubližováno	osamocení	pocit ohrožení	nespolupracujeme	netolerance	pocit nepřítelství	pocit nedůvěry	pozitivní	negativní	průměr	kamarád v jiném ročníku	nešťastný student OG	komu ubližují OG	koleje šikana	důvěra vychovatel	"druhý domov" koleje	koleje přátelé	důvěra na OG	konfliktní OG	
3	-3	4	5	4	0	0	0	1	0	Tomáš					1	2	1	1	1	0	1	4	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1		
3	-1	3	2	2	0	0	1	1	0	Eva					1		1	1	0	0	1	2	2	2	0	1	1	1	1	1	1	1		
3	-1	2	1	1	0	0	1	0	1	Viktorie	1				1	2	1	1	0	1	0	6	2	4	0	1	1	0	1	1	0	1		
2	-1	1		1	1	1	0	0	0	Anna-Marie		1					0	0	1	1	1	2	0	2	0	1	0	0	1	0	0	1	0	
2	-1	2	1		0	1	0	1	0	Lucie					2		1	0	1	0	1	6	5	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	
3	1	2		1	0	1	1	1	0	Marcel				1			1	0	0	0	1	6	5	1	0	0	0	1	0	1	1	0		
1	-3	2	1		0	0	1	0	0	Filip					2		1	1	0	1	1	6	5	1	0	1	0	0	0	0	1	0	1	
2	-5		4	5	0	0	0	0	0	Karolina					0	5	1	1	1	1	1	0	1	-1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	
2	-1	1			1	0	1	0	0	Paulina	1	1		2		2	0	1	0	1	1	2	3	-1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	
1	-3	1			0	0	0	1	0	Lukáš							1	1	1	0	1	2	6	-4	1	1	0	0	0	0	1	1	1	
2	-3	1		1	0	0	0	1	0	Michal					2		1	1	1	0	1	2	8	-6	1	1	1	1	1	0	0	0	1	
3	1				0	1	1	1	0	Jany	2	6	4				1	0	0	0	1	0	6	-6	0	0	0	0	0	1	1	0	0	
1	1		1		1	0	0	1	1	Jiří	1	1		2			0	1	1	0	0	2	9	-7	1	1	1	0	0	0	1	1	1	
2	-3				0	1	0	0	0	Libuše	5	2	5	5			1	0	1	1	1	0	1	-1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	
1	-1				0	1	0	1	0	Radim	6	4	5	5			1	0	1	0	1	0	1	8	-1	0	1	1	1	1	0	1	0	1

Počet studentů	15		
Počet zúčastněných	15	100%	
Postavení v kolektivu 1/ 3, nejlepší je 3	2		
Kvalita kolektivu -5/5, nejlepší je 5	-2		
Pocit bezpečí -15/ 15, nejlepší je 15	-9		
Pocit přátelství -15/ 15, nejlepší je 15	3		
Spolupráce -15/ 15, nejlepší je 15	-3		
Pocit důvěry -15/ 15, nejlepší je 15	-11		
Pocit tolerance -15/ 15, nejlepší je 15	-3		
V ročníku OG je nešťastný student % ANO	73, 33		
V ročníku OG je ubližovaný student % ANO	60		
Na kolejích v ročníku je šikana % ANO	46, 67		
Důvěra ve vychovateli % ANO	53, 33		
„Druhý domov“ jsou koleje % ANO	40		

Na kolejích mám přátele % ANO	73,33
V OG je osoba, kt. věřím % ANO	46,67
Konfliktní prostředí v ročníku % ANO	80
Kamarád v jiném ročníku % ANO	33,33
Počet vzájemných voleb	
Kladných	3
Záporných	2

Příloha č. 10. Záznamový arch Kvinta D 2015

sebehodnocení	pohled na třídu	kladné volby	spravedlivý	pomáhající	pocit bezpečí	spolupracujeme	tolerance	pocit přátelství	pocit důvěry	jméno studenta	záporné volby	protivný	nespravedlivý	nevěděl	je mu ubližováno	osamocený	pocit ohrožení	nespolupracujeme	netolerance	pocit nepřátelství	pocit nedůvěry	pozitivní	negativní	průměr	kamarád v jiném ročníku	nešťastný student OG	komu ubližují OG	koleje šikana	důvěra vychovatel	"druhý domov" koleje	koleje přátelé	důvěra na OG	konfliktní OG
3	5	4	7	5	1	1	1	1	1	Tomáš					1	0	0	0	0	0	0	4	3	3	1	1	0	0	1	1	1	1	0
3	3	1	2	1	0	1	1	1	1	Eva						1	0	0	0	0	0	2	2	2	1	1	0	0	1	1	1	1	0
3	5	1	1	1	1	1	1	1	1	Viktorie					1	0	0	0	0	0	0	6	2	4	0	0	0	0	1	1	1	1	0
3	1	1			1	1	0	1	0	Anna-Marie						0	0	1	0	1	2	0	2	1	0	0	0	1	1	1	1	0	
2	3	1			1	1	0	1	1	Lucie					1	0	0	1	0	0	0	6	5	1	0	1	0	0	1	1	1	1	0
3	1			1	0	1	1	1	0	Marcel						1	0	0	0	1	6	5	1	1	0	0	0	1	0	1	1	0	
2	1	1			1	0	1	1	0	Filip				2		0	1	0	0	1	6	5	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	0
2	1	1	5	5	1	1	1	0	0	Karolina				1	7	0	0	0	1	1	0	1	-1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	0
2	1	1			1	0	1	1	0	Paulina	1		1	2	2	0	1	0	0	1	2	3	-1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1
2	1	1			0	1	1	1	0	Lukáš				2	1	0	0	0	0	1	2	6	-4	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0
2	5	1		2	1	1	1	1	1	Michal					1	0	0	0	0	2	8	-6	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	
3	3				1	1	1	1	0	Jany	4	6	4			0	0	0	0	1	0	6	-6	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0
3	3				1	1	0	1	1	Jiří				4		0	0	1	0	0	2	9	-7	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0
2	3	1			1	1	1	0	1	Libuše	5	4	5	5		0	0	0	1	0	0	7	7	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1
1	3	1			1	1	0	1	1	Radim	6	4	6	5		0	0	1	0	0	0	8	8	0	0	0	1	0	1	0	1	1	0

Počet studentů	15	
Počet zúčastněných	15	100%
Postavení v kolektivu 1/ 3, nejlepší je 3	2	
Kvalita kolektivu -5/5, nejlepší je 5	3	
Pocit bezpečí -15/ 15, nejlepší je 15	9	
Pocit přátelství -15/ 15, nejlepší je 15	9	
Spolupráce -15/ 15, nejlepší je 15	9	
Pocit důvěry -15/ 15, nejlepší je 15	1	
Pocit tolerance -15/ 15, nejlepší je 15	7	
V ročníku OG je nešťastný student % ANO	33, 33	
V ročníku OG je ubližovaný student % ANO	6, 67	
Na kolejích v ročníku je šikana % ANO	6, 67	
Důvěra ve vychovatele % ANO	100	
„Druhý domov“ jsou koleje % ANO	86, 67	
Na kolejích mám přátele % ANO	100	
V OG je osoba, kt. věřím % ANO	100	
Konfliktní prostředí v ročníku % ANO	20	

Kamarád v jiném ročníku % ANO	80
Počet vzájemných voleb	
Kladných	4
Záporných	0

Summary

Master's project on the topic of "Effectiveness of primary prevention in the environment of a boarding school" concerns the application of "normal" prevention programme in a specific scenario. The theoretical part is focused on the problem of groups, socially pathological phenomena with focus on bullying and prevention. The empirical part includes a summary of findings from sociometric studies. The differences in the results of the watched group and the controlled one will offer some insight into the need of a specific approach in the area of sociometry at boarding schools.